

**ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»**

**ЛУЦЬКИЙ ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ
УНІВЕРСИТЕТУ «УКРАЇНА»**

кафедра права та фінансів

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Луцького інституту розвитку
людини
Університету «Україна»

С. Савич Сергій САВИЧ
«01» 09 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІТОЛОГІЯ

освітня програма:

ВК 1.4. «Спеціальна освіта», «Фізична терапія, ерготерапія», «Право»,
«Фінанси, банківська справа та страхування»

освітнього рівня бакалавр

галузь знань: 01 Освіта, 22 Охорона здоров'я, 08 Право, 07 Управління
та адміністрування

спеціальності: 081 Право, 016 Спеціальна освіта, 072 Фінанси,
банківська справа та страхування

Обсяг, кредитів: 120/4

Форма підсумкового контролю: залік

Луцьк 2023 рік

Робоча програма «Політологія» для студентів за галуззю знань: 01 Освіта, 08 Право, 07 Управління та адміністрування
Спеціальністю: 081 Право, 016 Спеціальна освіта, 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітньою програмою: «Право», «Спеціальна освіта», «Фінанси, банківська справа та страхування» 2023 р.

Розробники: Бундак О.А., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри права та фінансів

Викладачі: Бундак О.А., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри права та фінансів

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри права та фінансів
Протокол № 1 від «25» серпня 2023 року.

Завідувач кафедри права та фінансів

Кандидат юридичних наук, доцент

Андрій ПОПОВ

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої–професійної програми
«Право», 2023 р. 25 серпня 2023 р.

Робочу програму погоджено з гарантами освітньої–професійної програми
«Право», «Спеціальна освіта», «Фінанси, банківська справа та страхування»

Гаранти освітньої–професійної програми:

Кандидат юридичних наук, доцент

Анатолій ПОПОВ

Завідувач кафедри фізичної реабілітації
та соціального забезпечення

Вікторія МАЙСТРУК

Кандидат економічних наук, доцент

Марія ДАЦЮК-ТОМЧУК

ПРОЛОНГАЦІЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Навчальний рік	20___/20___	20___/20___	20___/20___	20___/20___
Дата засідання кафедри / циклової комісії				
№ протоколу				
Підпис завідувача кафедри / голови циклової комісії				

Матеріали до курсу розміщені на сайті Інтернет–підтримки навчального процесу <http://vo.ukraine.edu.ua/> за адресою: <http://vo.ukraine.edu.ua/course/view.php?id=6820>

Робочу програму перевірено

_____ 20___ р.

Заступник директора з
освітньої діяльності

Інна ІВАНЮК

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній ступінь / освітньо–кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальний обсяг кредитів – 4	Галузь знань 08 «Право»; 01 «Освіта»; 07 «Управління та адміністрування»	Вид дисципліни обов’язкова компонента	
	Спеціальність 081 «Право»; 072 Фінанси, банківська справа та страхування; 016 «Спеціальна освіта»;	Цикл підготовки загальний	
Модулів – 1	Спеціалізація	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2023–2024	2023–2024
Індивідуальне науково–дослідне завдання _____ (назва)	Мова викладання, навчання та оцінювання: <u>українська</u>	Семестр	
Загальний обсяг годин – 120		4–й	4–й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 5	Освітній ступінь / освітньо–кваліфікаційний рівень: <u>бакалавр</u>	30 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	4 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		74 год.	108 год.
		Індивідуальні завдання: год.	
		Вид семестрового контролю: залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 46 год. / 74 год.

для заочної форми навчання – 12 год. / 108 год.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: формування в студентів наукового світогляду і поповнення базових знань стосовно предмету і методу політології, розвитку політики як суспільного явища, проблеми становлення громадянського суспільства і демократії, функціонування політичної системи та її інститутів, проблем світового політичного процесу та міжнародних відносин, тощо.

Мета конкретизується в **комплексі завдань навчальної дисципліни**, серед яких пріоритетними є: формування знання про політику, політичну діяльність; пояснення і передбачення політичних процесів і явищ, політичного розвитку; розробка концептуального апарату політології, методології та методів політичного дослідження.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Студент повинен знати: об'єкт, предмет і метод політичної науки, володіти її понятійно–категоріальним апаратом; основні історичні етапи розвитку та становлення світової політичної думки; структуру політичної системи, основні моделі її функціонування;закономірності становлення і функціонування основних політичних інститутів; структурні елементи форми держави та їх типологію; принципи функціонування виборчої та партійних систем; основні концепції еліти і лідерства, способи рекрутування еліти, сутність і особливості застосування політичних технологій та антитехнологій в умовах соціально–політичного та економічного розвитку суспільства тощо.

Студент повинен вміти: аналізувати й узагальнювати матеріал з політології на тлі світової історії; осмислювати політичні явища й процеси, орієнтуватися в них; вміти аналізувати міжнародні політичні процеси, місце та роль України в сучасному світі; оцінювати найважливіші події та явища в контексті світових державотворчих традицій; володіти навичками політичної культури; критично аналізувати потрібну інформацію і застосовувати набуті знання у повсякденній діяльності.

Рядок дисципліни в «Матриці відповідності загальних програмних компетентностей компонентам освітньої програми «Право»

- ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.
ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК 8. Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК 9. Здатність працювати в команді.
ЗК 11. Здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК 12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.
ЗК 13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій.
ЗК 14. Цінування та повага до різноманітності і мультикультурності.

Рядок дисципліни в «Матриці відповідності спеціальних (фахових) програмних компетентностей компонентам освітньої програми «Право»

- СК 1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі в суспільстві.
СК 2. Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів.
СК 3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.
СК 4. Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.
СК 12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.
СК 13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.
СК 14. Здатність до консультування із правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.
СК 16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Рядок дисципліни в «Матриці забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми «Право»

- ПРН 2. Здійснювати синтез відповідних концепцій і доктринальних положень публічної політики в контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.
ПРН 3. Проводити збір та інтегрований аналіз матеріалів із різних джерел.
ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.
ПРН 5. Давати короткий висновок щодо окремих проблем із достатньою обґрунтованістю.
ПРН 6. Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.

ПРН 7. Узгоджувати план власного дослідження і самостійно формувати матеріали за визначеними джерелами.

ПРН 8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для засвоєння складних питань із певної теми.

ПРН 10. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію.

ПРН 13. Пояснювати характер певних подій та процесів із розумінням професійного та суспільного контексту.

ПРН 14. Належно використовувати цифрову і статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності.

ПРН 15. Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

ПРН 20. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

ПРН 21. Застосовувати набуті знання в різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

Рядок дисципліни в «Матриці відповідності загальних програмних компетентностей компонентам освітньої програми «Спеціальна освіта»

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 9. Здатність до міжособистісної взаємодії.

Рядок дисципліни в «Матриці відповідності спеціальних (фахових) програмних компетентностей компонентам освітньої програми «Спеціальна освіта»

СК 1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК 7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно–розвивального освітнього середовища.

СК 11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт–суб'єктної комунікації.

СК 13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

СК 14. Здатність до роботи зі спільнотою – на місцевому, регіональному, національному, європейському і більш широкому глобальному рівнях з метою формування толерантного, гуманного ставлення до осіб з особливими освітніми потребами, розвитку здатності до рефлексії, включаючи спроможність обдумувати як власні, так й інші системи цінностей.

СК 15. Здатність аргументовано відстоювати власні професійні переконання, дотримуватись їх у власній фаховій діяльності.

СК 16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Рядок дисципліни в «Матриці забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми «Спеціальна освіта»

ПРН 3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності в контексті професійних завдань.

ПРН 5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо–корекційного процесу в різних типах закладів.

Рядок дисципліни в «Матриці відповідності загальних програмних компетентностей компонентам освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК 6. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 7. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 9. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 10. Здатність працювати в команді.

ЗК 11. Здатність спілкуватися із представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК 12. Здатність працювати автономно.

ЗК 13. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Рядок дисципліни в «Матриці відповідності спеціальних (фахових) програмних компетентностей компонентам освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування»

СК 5. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.

СК 9. Здатність здійснювати ефективні комунікації.

СК 10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.

СК 11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Рядок дисципліни в «Матриці забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування»

ПР 1. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно–наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

ПР 16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПР 17. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку

ПР 18. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

ПР 19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

ПР 22. Знати свої права та обов'язки як члена суспільства, розуміти цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ПР 23. Визначати досягнення та ідентифікувати цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області в загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Анотація дисципліни

Змістовий модуль І. Становлення та розвиток політичних ідей

Тема № 1. Політологія як система знань про політику. Теоретико–методологічні засади політології

Політологія як наука. Місце та роль політології у системі навчальних дисциплін соціально–гуманітарного напрямку, її зв'язок із суспільними науками. Закономірності та категорії політології як науки. Функції політології. Методи дослідження науки про політику. Політичні категорії як відображення специфіки політичних явищ. Класифікація категорій у політології. Зростання ролі політичних знань у житті сучасного суспільства. Формування нової системи політичної освіти в Україні. Сучасні центри і школи політичних знань у світі.

Тема № 2. Історія світової політичної думки

Зародження політичної думки в країнах Стародавнього Сходу. Закони Хамурапі у Вавілоні, міф Заратустри в Персії, буддизм в Індії, даосизм в Китаї.

Політичні ідеї Стародавньої Греції. Солон, Демокріт, Сократ, Полібій, Аристотель про форми державного устрою. Політична думка у Стародавньому Римі. Закон XII таблиць. Політико–правові погляди Цицерона.

Політичні ідеї епохи Відродження. Н. Макіавеллі – засновник світської політичної науки. Політичні ідеї Реформації: М.Лютер, Т. Мюнцер, Ж. Кальвін. Ранній утопічний соціалізм. Т. Мор, Т. Кампанелла.

Політичні концепції нового часу. Дж. Локк – засновник класичного лібералізму. Т. Гобс про походження і сутність держави.

Ш. Монтеск'є про форми держави і розподіл влад. Вчення Ж.Ж. Руссо про народовладдя, громадянське суспільство, “суспільний договір”.

І. Кант про правову державу і етичні основи політики. Категоричний імператив І. Канта. Ф. Гегель про співвідношення громадянського суспільства, держави і права.

Ліберальна політична думка: Б. Констатнт, І. Бентам, А. де Токвіль. Теорія насильства Л. Гумпловича. Еволюції суспільно–політичних утопій: А. Сен–Сімон, Ш. Фур'є, Р.Оуен. Виникнення і основні етапи політичної доктрини марксизму. Політичні ідеї в Російській імперії другої половини XIX століття: О. Герцен, В. Соловйов, Б. Чичерін, М. Бердяєв, І. Ільїн.

Формування політології як самостійної галузі знань в загальній теорії соціальних і гуманітарних наук, Дж. Мілль про свободу, порядок і соціальний прогрес, Е. Дюркгейм про значення солідаризму в розвитку суспільства. Вчення Макса Вебера про ідеальні типи влади та його теорія раціональної бюрократії. Теорія еліт Г. Моски, В. Парето, Р. Міхельса.

Американська політологічна школа. Біхевіористський напрям в дослідженні політики: Ч. Меріам, Г. Лассуелл, Дж. Кетлін. Системний аналіз влади: Т. Парсонс, Д. Істон, Г. Алмонд, С. Верба. Теорія політичних конфліктів і зовнішньої політики Г. Моргентау.

Французька політологічна школа. Проблеми політичної влади в працях Р.Арона. Теорія демократії і партійно–політичної інфраструктури М. Дюверже.

Тема № 3. Політична думка в Україні

Українська політологія як складова частина світової політичної науки. Передумови формування вітчизняної політичної думки та основні етапи її розвитку. Вплив християнства на суспільно–політичне життя Київської Русі. Політичні ідеї княжої доби: “Слово про закон і благодать” митрополита Іларіона, “Руська правда”, “Повість временних літ”, “Повчання” Володимира Мономаха, “Слово о полку Ігоревім”.

Галицько–Волинське князівство – прямий спадкоємець Київської держави. Політична діяльність Данила Галицького. Галицько–Волинський літопис.

Українська політична думка козацько–гетьманського періоду (друга половина XVII– кінець XVIII століття). Ідеї волі і демократії в житті козацтва. Політична програма Б. Хмельницького. Переяславська угода 1654 року. Послідовне нищення російським самодержавством державності українського народу. Політична діяльність Івана Мазепи. Політичні ідеї та принципи конституції Пилипа Орлика(1710).

Політичні погляди С. Яворського, Ф Прокоповича і Г.С. Сковороди.

Проблеми державно–політичного устрою в програмних документах Кирило–Мефодіївського товариства (братства). “Книга Буття Українського народу”, “Статут слов’янського товариства св. Кирила і Мефодія”.

Т.Г. Шевченко про шляхи національного і соціального відродження України. М. Драгоманов – основоположник політичної науки в Україні. Конституційний проект М. Драгоманова “Вільна–Спілка–Вольний Союз”. Погляди М. Драгоманова на соціальну революцію і розв’язання національного питання. “Пропащий час”.

І. Франко про історичний характер політичної влади і держави. Критика “народної держави” К. Маркса і Ф. Енгельса. Проблеми майбутнього устрою суспільства. Ідея національної самостійності України.

Л. Українка про співвідношення державної влади, прав і свобод особистості. Л. Українка про роль і призначення митця у суспільстві.

Українська політична думка другої половини XIX – початку XX ст.: М. Драгоманов, М. Грушевський, В. Винниченко, В. Липинський, Д. Донцов.

Українська національна ідея та етапи її формування. Політична думка України 1960–1980–х рр.

Змістовий модуль II. Інституціоналізовані форми політики.

Політична система та політичні процеси

Тема № 4. Політика і влада як суспільні явища

Походження і сутність політики. Витоки політики. Мета політики. Політика як окрема сфера суспільної діяльності та об'єкт досліджень. Основні концептуальні підходи до пояснення природи політики. Структура і функції політики. Зв'язок політики з іншими сферами суспільного життя.

Елементи структури політики. Об'єкти й суб'єкти політичних відносин.

Рівні функціонування політики. Зростання ролі політики та політичних відносин у сучасних умовах. Політика як наука та мистецтво.

Зростаюче значення людини та її участі у політичному житті сьогодення. Залучення людини до політичного життя як теоретична проблема. Людина як суб'єкт та об'єкт політики: статус, політична роль, престиж та авторитет. Основні типи особи стосовно політики. Поняття політичної соціалізації особи. Основні фактори процесу політичної соціалізації. Політико–економічне відчуження особи або її політична активність як наслідок політичної соціалізації особистості.

Поняття влади як соціального феномена. Основні сфери прояву влади: економічна, соціальна, політична, ідеологічна. Трансформація патріархальних структур влади. Різноманітність визначень влади, основні підходи до тлумачення цього поняття. Концепції походження влади (теологічна, реляціоністська, системна, біхевіористська, психологічна). Широке й вузьке уявлення про владу. Типи, роди й види влади у суспільстві. Суспільна зумовленість та ефективність функціонування державної влади. Елементи системи влади.

Політична влада як найбільш важлива сфера влади у суспільстві. Ознаки влади. Об'єкти й суб'єкти влади. Види влади. Три типи влади М. Вебера. Поняття «сильної влади» у суспільстві. Основні рівні влади, їх взаємозв'язок і взаємодія. Формування механізму прямого й зворотнього зв'язку між владними структурами суспільства і населенням.

Легітимність влади: традиційна, харизматична, легальна або раціонально–правова, ідеологічна, етнічна. Делегітимація. Риси політичної влади. Ресурси політичної влади.

Особливості влади і Україні в різні історичні періоди. Основні етапи формування української державності. Взаємовідносини виконавчої, законодавчої і судової влади. Особливості організації політичної влади в Україні.

Тема № 5. Політична система суспільства. Держава як базовий інститут політичної системи

Місце і роль політичної системи в життєдіяльності суспільства. Структурні компоненти політичної системи: політичні відносини, політичні інститути, політична свідомість, політична культура. Типологізація політичних систем. Типологія перехідних політичних систем.

Поняття й суть політичної системи. Ознаки політичної системи. Елементи політичної системи. Політичні відносини, політична ідеологія, політичні й правові норми. Функції політичних систем. Типологія політичних систем. Англо–американський тип політичної системи. Континентально–європейський тип політичної системи. Політичні режими як характеристики функціонування політичної системи. Тоталітарний тип політичної системи. Демократичний тип політичної системи. Авторитарний тип політичної системи. Основні тенденції розвитку політичних систем.

Структура політичної системи: держава, партії, громадські організації та рухи. Держава як основний елемент політичної системи. Генезис держави, її сутність. Форми державного правління: монархія і республіка, парламентська монархія, президентська і парламентська республіки. Президентсько–парламентська республіка. Еволюція і зміна форм правління у країнах Східної Європи. Форми державного устрою: унітарна, федеративна, конфедеративна.

Тема № 6. Політичний процес

Політичний процес як сукупність результатів переплетіння різноманітних типів політичної поведінки соціальних спільностей, соціальних верств та громадян. Соціальною передумовою політичного процесу є процес соціальний. Політичний процес і політичне життя. Політичне життя суспільства можна розглядати як сукупність різновекторних і різнодинамічних у часовому вимірі політичних процесів.

Людина і політика. Людина – суб'єкт політичного процесу, людина як об'єкт політичного процесу. Розкриття механізмів, що діють в суспільстві і регулюють помилки та вчинки людей в політичній сфері (державні та громадянські інститути, ідеології та релігії, традиції та звичаї, соціальне середовище та економічні умови).

Політична діяльність як специфічна форма людської активності. Політична діяльність виявляється як індивідуальна чи колективна, спонтанна чи організована діяльність суспільних об'єктів, що прямо або опосередковано виходять з інтересів великих суспільних груп і визнаних ними цінностей. Розкрийте форми, способи, види, типи та основні принципи політичної діяльності.

Однією з найсуттєвіших якостей людини є цілеспрямованість її вчинків, у тому числі політичних, що знаходить своє безпосереднє втілення у всезагальній і необхідній функції управління – підготовці політичних рішень. Політична діяльність та процес підготовки і прийняття політичних рішень у сукупності має досить складну структуру. Крім цього, кожний елемент і зв'язки між ними потребують детального і глибокого вивчення і осмислення, що допоможе не тільки зрозуміти зміст і тенденції політичного процесу, а й свідомо регулювати дію його окремих елементів і систему взаємовідносин.

Види та процес прийняття політичних рішень, визначення методів прийняття рішень, властивостей політичних рішень та організації їх

виконання. Зазначимо, що окреме місце серед методів займають методи примусу та переконання.

У сучасному світі політична діяльність є виявом двох форм демократії: представницької; тобто парламентської і безпосередньої. Представництво в політичній діяльності є більш професійним в державних органах законодавчої влади. Щодо України, то найвищим представницьким органом законодавчої влади є Верховна Рада, в якій політична діяльність здійснюється у формі розробки і прийняття вищих законодавчих актів. Другою важливою формою політичної діяльності є партійна.

Характер різних форм політичної діяльності, визначення відповідальності представників народу, мета партійно-політичної діяльності та форми партійної боротьби.

Тема № 7. Демократія в політичному житті суспільства

Поняття про виміри демократії. Демократія має багато вимірів, і різні покоління людей, політичні течії та різні школи по-різному тлумачать її. Тобто демократія, власне, тоді і досягає зрілих форм, коли в країні встановлюється народовладдя, коли носієм суверенітету і єдиним джерелом влади є народ.

Розвиток демократичних процесів в Україні зумовлений цілим рядом факторів, а їх динамізм залежатиме від легітимності різних форм власності, етнічного і соціального складу населення, співвідношення політичних партій та рухів, від форм правління, рівня політичної активності й політичної культури, розвитку національної ідеї та національної свідомості і ролі різних релігій. Головну небезпеку для демократичних перетворень в Україні становить занепад політичної і правової свідомості.

Поняття “демократія” використовується не тільки для характеристики історичних типів державно-політичного устрою, але й для характеристики політичного процесу з відповідними методами і процедурами, що забезпечують участь в управлінні державою, всіма суспільними справами. Виходячи з цього розрізняють демократію пряму (безпосередню), плебісцитарну і представницьку.

Аналіз форм демократії, характеристика основних принципів демократії (принцип більшості, право меншості на опозицію, принцип компромісу та консенсусу та ін) та розкриття основних західноєвропейських концепцій демократії (теорія плюралістичної демократії, партисипарна теорія, доктрина поліархії і корпоративної демократії).

Основні напрями демократизації українського суспільства та проблеми, які стоять перед Україною на цьому шляху.

Тема № 8. Політичні партії і виборчі системи

Партія як політичний інститут. Виникнення та еволюція політичних партій. Класичні теорії політичних партій і партійних систем. Сутність і місце партій у політичному процесі. Основні ознаки партій. Відмінність політичних партій від груп інтересів, суспільних організацій, груп тиску і

інших об'єднань. Типологія політичних партій. Внутрішні й зовнішні функції політичних партій в суспільстві.

Поняття і типи партійних систем. Однопартійні, двопартійні та багатопартійні системи. Можливості й недоліки різних типів партійних систем. Опозиція та її роль у політичному житті.

Характеристика місця та ролі політичних партій у політичній системі сучасної України. Конституція України про свободу і умови об'єднання громадян у політичні партії.

Сутність виборчої системи і типологія виборів. Виборча система: поняття, основні типи. Структурні компоненти виборчої системи: виборче право і виборча процедура. Референдум як особлива форма виборчої активності.

Електорат. Імідж кандидата. Політичний маркетинг. Виборчі блоки і стратегія виборчих кампаній.

Пропорційна та мажоритарна системи обліку й підрахунку голосів. Різновиди пропорційної системи. Специфіка мажоритарної системи. «Змішана» виборча система.

Вибори й виборча система сучасної України: особливості функціонування.

Тема № 9. Політична культура і політична свідомість

Політична свідомість як форма відображення політичного буття. Політична свідомість як складова суспільної свідомості та політичної системи. Структура, рівні та функції політичної свідомості. Політичні традиції, цінності, ідеали, символіка і їх роль у формуванні і розвитку політичної свідомості. Типи політичної свідомості.

Політична ідеологія – ядро політичної свідомості. Теоретико–концептуальний, програмно–політичний і практичний рівні реалізації політичної ідеології. Співвідношення ідеології і політики, ідеології і політичної науки. Суть, структура і функції політичної психології. Психологія натовпу.

Поняття політичної культури, її концепції. Місце і роль політичної культури в загальній системі культури і в політичному житті суспільства. Сутність національної політичної культури. Типологія політичної культури. Сутність національної політичної культури. Характерні риси політичної культури незалежної України.

Тема № 10. Політичні еліти і політичне лідерство

Людина в системі суб'єктів політики. Структура, особливості становлення особи як суб'єкта політичного процесу: сім'я, школа, група однолітків, трудовий колектив, формальні і неформальні організації. Політична позиція особи. Прояви політичної пасивності і аполітичності. Політична поведінка, її принципи і типи. Конформізм.

Політична соціалізація особи, її завдання, фази та функції. А. Бондар про типи політичних людей: рядовий член суспільства, рядовий член

громадської організації, член політичної організації, громадський діяч, професійний політик, політичний лідер.

Поняття і сутність політичного елітаризму. Класичні теорії еліти (В.Парето, Г.Моска, Р.Міхельс). Концепція “національної аристократії” В. Липинського. Сучасні концепції еліт. Правляча еліта та її склад: політична еліта, бюрократична, ідеологічна та комунікаційна еліти. Типологія політичної еліти. Шляхи формування політичних еліт.

Природа і соціальна суть політичного лідерства. Характерні риси і функції політичного лідера. Генеза класичних поглядів на політичне лідерство (Н.Макіавеллі, З.Фрейд, Р. Такер, М. Вебер). Якості політичного лідера. Типологія політичних лідерів. Проблеми формування політичних еліт і лідерів в сучасній Україні.

Тема № 11. Сучасні політичні течії та доктрини

Поняття суспільно–політичної доктрини та її функції. Класифікація сучасних політичних концепцій і теорій. Консерватизм і лібералізм як основні ідеологічні і політичні доктрини сучасності, їх суть і основний зміст. Неоконсерватизм і неолібералізм. Комунізм у ХХ столітті, його теорія і практика. Ліворадикальні політичні доктрини сучасності.

Соціально–політичні і економічні цінності і принципи соціал–демократії.

Сучасні релігійні доктрини суспільного розвитку. Анархізм як заперечення державного управління суспільством. Фашизм і неофашизм. Націонал–соціалізм.

Поширення світових політико–ідеологічних доктрин в Україні. Конституція України 1996 року про ідеологічну багатоманітність.

Тема № 12. Міжнародні відносини та світовий політичний процес

Міжнародні відносини і політика. Поняття і зміст світового політичного процесу. Розгортання політичного процесу на державному, регіональному і світовому рівнях. Характеристика світового політичного процесу через призму його різноманітних сфер і структури.

Єдність, суперечливість і різноманітність сучасного світу. Поняття глобальних проблем людства, критерії їх виділення і основні групи. Глобальні проблеми сучасності, пов’язані з міжнародними відносинами, взаєминами людини і суспільства, людини і природи.

Пошук шляхів вирішення глобальних проблем сучасності. Політична філософія виживання людства.

Міжнародні відносини і політика. Зовнішня політика держав, її парадигми. Співвідношення зовнішньої і внутрішньої політики. Національний інтерес – спрямування зовнішньої політики. Дипломатія як основна форма здійснення політики.

Україна в системі міжнародних політичних відносин, її місце і роль в сучасному геополітичному просторі. Національний інтерес і національна

безпека України. Зростання ролі України в політичному вирішенні глобальних проблем сучасності.

Дисципліни, вивчення яких обов'язково передус цій дисципліні:

«Державне право зарубіжних країн», «Правознавство», «Україна в контексті світового розвитку».

Міжпредметні зв'язки: «Історія України», «Історія держави і права зарубіжних країн», «Українознавство», «Правознавство», «Україна в контексті світового розвитку».

4.2. Структура навчальної дисципліни

4.2.1. Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами робіт														Форми та методи контролю знань
	денна форма							заочна форма							
	Усього	аудиторна					с.р.	Усього	аудиторна					с.р.	
		у тому числі							у тому числі						
		л	сем	пр	лаб	інд			л	сем	пр	лаб	інд		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Модуль 1															
Змістовий модуль I. Становлення та розвиток політичних ідей															
Тема № 1. Політологія як система знань про політику. Теоретико– методологічні засади політології	8	2					6	10	1					9	АР: опитування СР: бесіда ІР: складання глосарія, захист презентації/ реферата
Тема № 2 Історія світової політичної думки	12	4	2				6	12	1	2				9	АР: опитування, робота з картою СР: бесіда ІР: опрацювання понятійного апарату, захист ІНДЗ
Тема № 3. Політична думка в Україні	14	6	2				6	11	2					9	АР: робота з картою СР: бесіда ІР: опрацювання понятійного апарату, захист ІНДЗ
Разом за змістовим модулем 1	34	12	4				18	33	4	2				27	
Змістовий модуль II. Інституціоналізовані форми політики.															
Політична система та політичні процеси															
Тема № 4. Політика і влада як суспільні явища	10	2	2				6	11	2					9	АР: опитування СР: бесіда ІР: опрацювання понятійного апарату, захист ІНДЗ
Тема № 5. Політична	10	2	2				6	9						9	АР: опитування СР: бесіда

система суспільства. Держава як базові інститут політичної системи														ІР: опрацювання понятійного апарату, захист ІНДЗ
Тема № 6. Політичний процес	8	2					6	9					9	АР: опитування СР: бесіда ІР: опрацювання понятійного апарату, захист ІНДЗ
Тема № 7. Демократія в політичному житті суспільства	8	2					6	9					9	СР: бесіда ІР: опрацювання понятійного апарату, захист ІНДЗ
Тема № 8. Політичні партії і виборчі системи	10	2	2				6	11	2				9	АР: опитування СР: бесіда ІР: опрацювання понятійного апарату, захист ІНДЗ
Тема № 9. Політична культура і політична свідомість	10	2	2				6	9					9	СР: бесіда ІР: опрацювання понятійного апарату, захист ІНДЗ
Тема № 10. Політичні еліти і політичне лідерство	10	2	2				6	11		2			9	АР: опитування СР: бесіда ІР: опрацювання понятійного апарату, захист ІНДЗ
Тема № 11. Сучасні політичні течії та доктрини	8	2	2				6	9					9	АР: опитування СР: бесіда ІР: опрацювання понятійного апарату, захист ІНДЗ
Тема № 12. Міжнародні відносини та світовий політичний процес	10	2					8	9					9	АР: опитування СР: бесіда ІР: опрацювання понятійного апарату, захист ІНДЗ
Разом за змістовим модулем 2	86	18	12				56	87					81	

Усього годин	120	30	16				74	120	8	4				108	
--------------	-----	----	----	--	--	--	----	-----	---	---	--	--	--	-----	--

4.2.2. Навчально–методична картка дисципліни «Політологія»

Разом: 90 год., лекції – 16 год., семінарські заняття – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Модулі	Змістовий модуль 1. Становлення та розвиток політичних ідей			Змістовий модуль 2. Інституціоналізовані форми політики. Політична система та політичні процеси								
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Теми лекцій	Тема 1. Політологія як система знань про політику. Теоретико–методологічн і засади політології	Тема 2. Історія світової політичної думки	Тема 3. Зародженн я та розвиток політичної думки в Україні	Тема 4. Політика і влада як суспільні явища	Тема 5. Політична система суспільства. Держава як базовий інститут політичної системи	Тема 6. Політич ний процес	Тема 7. Демократ ія в політичн ому житті суспільст ва	Тема 8. Політичні партії і виборчі системи	Тема 9. Політична культура і політична свідомість	Тема 10. Політичні еліти і політичне лідерство	Тема 11. Сучасні політичні течії та доктрини	Тема 12. Міжнародні відносини та світовий політичний процес
Теми семінарських занять		Тема 2. Виникнення і основні етапи розвитку світової політичної думки	Тема 3. Зародженн я та розвиток політичної думки в Україні в X–XVIII ст.	Тема 4. Політика і влада як суспільні явища	Тема 5. Місце і роль держави в політичній системі суспільства			Тема 8. Місце і роль політичн их партій, громадсь ко– політичн их організац ій і рухів у політичн ій системі суспільст ва	Тема 9. Політична культура і політична свідомість	Тема 10. Політичні еліти і політичне лідерство	Тема 11. Сучасні політичні течії та доктрини	
Самостійна робота	2 бали	1 бал	2 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	2 бали	1 бал	1 бал	1 бал
ІНДЗ	20 балів											
Види поточного контролю	Модульний контроль (20*2=40 балів)											
Підсумковий контроль	Залік											

4.3. Форми організації занять

4.3.1. Теми семінарських занять

денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Становлення та розвиток політичних ідей		
1	Семінар № 1. <i>Виникнення і основні етапи розвитку світової політичної думки</i> - Особливості виникнення та обґрунтування думок про політику в Стародавньому Світі. - Політичні вчення Стародавньої Греції та Риму. - Політична думка Середніх віків та Відродження. - З історії політичної думки Нового часу: - період XVII – перша половина XIX ст.; - друга половина XIX – початок XX ст. - Виникнення соціально–політичних утопій. Соціально–політична доктрина марксизму.	2
2	Семінар № 2. <i>Зародження та розвиток політичної думки в Україні в X–XVIII ст.</i> - Політичні ідеї в Київській Русі і Галицько–Волинському князівстві. - Політична думка литовсько–польської та козацької доби. - Вчення просвітників про суспільство і державу. - Політична думка в Україні в XIX ст. - Розвиток вітчизняних політичних концепцій на початку XX ст.	2
Змістовий модуль 2. Інституціоналізовані форми політики. Політична система та політичні процеси		
3	Семінар № 3. <i>Політика і влада як суспільні явища</i> - Влада як соціальний феномен. Ресурси влади. Класифікація влади. - Сутність політичної влади, її структура і функції. - Форми її здійснення. - Легітимність влади. - Становлення політичної влади в Україні: основні політичні етапи та їх особливості	
4	Семінар № 4. <i>Місце і роль держави в політичній системі суспільства</i> - Сутність, основні ознаки та функції держави. - Основні концепції походження держави. - Форми державного правління та державного устрою. - Вищі органи сучасної держави і поділ державної влади. - Громадянське суспільство, його сутність і основні проблеми формування. Держава і громадянське суспільство	2

	5. Суть та основні ознаки правової держави.	
5	Семінар №5. <i>Місце і роль політичних партій, громадсько–політичних організацій і рухів у політичній системі суспільства</i> 1. Сутність, генеза і функції політичних партій та громадсько–політичних об’єднань. 2. Типологія політичних партій та громадсько–політичних об’єднань. 3. Поняття партійної системи. Типи партійних систем. 4. Взаємозв’язок форм правління, партійних і виборчих систем 5. Становлення багатопартійності в Україні. Партійна й виборча системи в Україні.	2
6	Семінар № 6. <i>Політична культура і політична свідомість</i> 1. Політична свідомість: поняття, структура, типи і функції. 2. Політична культура: поняття, зміст і функції. 3. Типологія політичної культури. 4. Політична свідомість та політична культура сучасного українського суспільства	2
7	Семінар № 7. <i>Політичні еліти і політичне лідерство</i> 1. Політична соціалізація особи, її завдання, фази та функції. 2. Сутність, типологія і функції політичної еліти. 3. Теорії еліт Г.Моска, В. Паретто, Р. Міхельса. 4. Сучасна політична еліта України: її відмінні риси та особливості	2
8	Семінар № 8. <i>Сучасні політичні течії та доктрини</i> 1.Консерватизм і лібералізм як основні ідеологічні і політичні доктрини сучасності. 2.Соціально–політичні і економічні цінності і принципи соціал–демократії. 3.Сучасні релігійні доктрини суспільного розвитку. 4.Анархізм як заперечення державного управління суспільством. 5.Фашизм і неофашизм.	2
	Разом	16

заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Семінар № 1. Семінар № 1. <i>Виникнення і основні етапи розвитку світової політичної думки</i> 1. Особливості виникнення та обґрунтування думок про політику в Стародавньому Світі. 2. Політичні вчення Стародавньої Греції та Риму. 3. Політична думка Середніх віків та Відродження. 4. З історії політичної думки Нового часу: а) період XVII – перша половина XIXст.; б) друга половина XIX – початок XX ст.	2

	5. Виникнення соціально–політичних утопій. Соціально–політична доктрина марксизму.	
2	Семінар № 2. <i>Політичні еліти і політичне лідерство</i> 1. Політична соціалізація особи, її завдання, фази та функції. 2. Сутність, типологія і функції політичної еліти. 3. Теорії еліт Г.Моска, В. Паретто, Р. Міхельса. 4. Сучасна політична еліта України: її відмінні риси та особливості формування	2
	Разом	4

4.3.2. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота – це форма вивчення навчального матеріалу студентом за програмою курсу «Політологія». Вона сприяє виробленню вмінь та навичок самостійного засвоєння знань студентами, опрацювання наукової літератури, здатності формулювати висновки. Дана форма роботи передбачає самостійний аналіз запропонованої літератури, розкриття проблем у логічній та хронологічній послідовності, достатню аргументованість висновків.

Робота виконується письмово в окремому зошиті, її обсяг визначається студентом індивідуально. Варіант індивідуальної роботи визначається порядковим номером студента в академічному журналі групи.

Тема1. Політологія як система знань про політику. Теоретико–методологічні засади політології

В – 1. Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. Використовуючи знання з філософії, спробуйте визначити, яка з філософських концепцій могла б служити загальною методологією теорії політики.

Завдання 2. Складіть схему «Політологія та її місце в системі наук про суспільство». Обґрунтуйте вагомість кожної дисципліни.

Завдання 3. У різних наукових словниках знайдіть визначення поняття «політика». Порівняйте їх, проаналізуйте та відокремте ключові положення, через які воно розглядається.

Завдання 4. У спеціальному зошиті розпочати роботу над складанням словника основних понять та термінів з політології, наприклад: Політика – це...; Предмет політології – це...; Методи політології – це...; Функції політології – це...; Закономірності політичної науки – це ...

В – 2. Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. Напишіть реферат на тему «Основні етапи розвитку української науки про політику».

Завдання 2. Ознайомитись із статтею Сіленко А. Політологія та соціологія в освітньому процесі України: Болонський процес чи відступ від демократії? / А. Сіленко, Л. Кормич // Віче. – 2010. – №13. – С. 31 – 32. Скласти тези основних її положень.

Завдання 3. Політика різноманітна за своїми видами, характером, методами та змістом. Які види політики ви знаєте? До якого виду належить політика, що проводиться нинішнім політичним керівництвом України?

Завдання 4. У спеціальному зошиті розпочати роботу над складанням словника основних понять та термінів з політології, наприклад: Українське державознавство— це...; Українська політологія ...; Політика...; Політична наука...; Українські політичні традиції...

Тема 2. Історія світової політичної думки

В – 3. *Завдання для індивідуальної роботи*

Завдання 1. Визначте, в чому полягає відмінність політико–правових доктрин мислителів Стародавньої Греції від політико–світоглядних уявлень Стародавнього Сходу?

Завдання 2. Складіть схему: вчення Аристотеля про «правильні» і «неправильні» форми держави і дайте коротку характеристику кожної з них.

Завдання 3. Мислитель Стародавнього Китаю Конфуцій виділив чотири нерівнозначні суспільні верстви: А) тих, хто має знання від народження; Б) тих, хто здобуває ці знання під час навчання; В) тих, хто вчиться, зазнаючи труднощів; Г) тих, хто зазнав труднощів і не вчиться.

Яка саме з цих чотирьох соціальних верств протиставлена іншим, згідно з якою Конфуцій виступав за аристократичну форму державного правління? Обґрунтуйте свою відповідь, посиляючись на вчення Конфуція.

Завдання 4. У спеціальному зошиті розпочати роботу над складанням словника основних понять та термінів з політології, наприклад: Теократія...; Деспотія...; Аристократія...; Охлократія...; Ідеальна держава...

В – 4. *Завдання для індивідуальної роботи*

Завдання 1. Напишіть реферат на тему «Проблеми протиставлення політики богослов'ю».

Завдання 2. Складіть схему: порівняльний аналіз учень Н.Макіавеллі та Ш.Монтеск'є про політику і державу. Дайте коротку характеристику кожного з положень.

Завдання 3. Н.Макавеллі висунув тезу про несумісність політичної діяльності з вимогами норм християнської моралі. Спробуйте спростувати чи підтвердити цю тезу.

Завдання 4. У спеціальному зошиті розпочати роботу над складанням словника основних понять та термінів з політології, наприклад: Природне право...; Суспільний договір...; Державний суверенітет...; Макіавеллізм...; Монархія...

В – 5. *Завдання для індивідуальної роботи*

Завдання 1. Письмово виконайте: виявіть та охарактеризуйте причини виникнення утопічних соціально–політичних теорій; назвіть їх та тезисно опишіть.

Завдання 2. Спираючись на філософсько–правові погляди І.Канта, складіть структурно–логічну схему формування буржуазного типу держави у зв’язку з категоріями: право, моральність, мораль.

Завдання 3. У чому полягає гуманізм концепцій політичного лібералізму? Розкрийте тезисно.

Завдання 4. У спеціальному зошиті розпочати роботу над складанням словника основних понять та термінів з політології, наприклад: Раціоналізм...; Декларація прав людини громадянина...; Плебісцит...; Категоричний імператив...; Позитивні закони...

В – 6. *Завдання для індивідуальної роботи*

Завдання 1. Напишіть реферат на тему «Традиції і особливості суспільно–політичної думки України на рубежі XIX – XXст.»

Завдання 2. Поясніть, чи впливає рівень стабільності системи на суть та кількість політичних концепцій? (викладіть розширено).

Завдання 3. Складіть структурно – логічну схему політичних концепцій XIX століття.

Завдання 4. У спеціальному зошиті розпочати роботу над складанням словника основних понять та термінів з політології, наприклад: Лібералізм...; Консерватизм...; Анархізм...; Соціалізм...; Марксизм...; Технократизм...

Тема 3. Політична думка в Україні

В – 7. *Завдання для індивідуальної роботи*

Завдання 1. Напишіть реферат на тему «Ідея державної єдності і незалежності Київської русі в «Слові о полку Ігоревім».

Завдання 2. У Київській Русі, як і в багатьох інших феодальних державах, існували відповідні структури: князівська рада, боярська рада, князівські з’їзди, собори, тощо. Яку з цих структур можна вважати впливовішою щодо формування владних, політичних відносин? Обґрунтуйте свою думку.

Завдання 3. Складіть схему: типологія партійних систем.

Завдання 4. У спеціальному зошиті розпочати роботу над складанням словника основних понять та термінів з політології, наприклад: Ранньослов’янська держава...; Ранньофеодальна держава...; Політичні погляди...; Братства...; Закон...

В – 8. *Завдання для індивідуальної роботи*

Завдання 1. Використовуючи набуті знання з історії України, підтвердіть або заперечте думку В.Липинського, що Запорізька Січ після Хмельниччини з державотворчого фактора перетворилась на руйнівний та деструктивний.

Завдання 2. Що, на вашу думку, спільне і відмінне в поняттях «українська демократія» та «європейська демократія» (на той час). Аргументуйте свою відповідь.

Завдання 3. Складіть схему структури політичної влади.

Завдання 4. У спеціальному зошиті розпочати роботу над складанням словника основних понять та термінів з політології, наприклад: Козацька гетьманська держава...; Політичні традиції...; Колегія...; Українська демократія...; Волелюбний...

В – 9. Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. Напишіть реферат на тему «Погляди В. Винниченка щодо національного відродження України в праці «заповіт борцям за визволення».

Завдання 2. Які політичні партії існували в Україні наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. і яке було їх ставлення до української державності? Складіть структурно-логічну схему.

Завдання 3. У чому полягає принципова відмінність в поглядах на майбутнє України М.Драгоманова і М.Міхновського? Викладіть тезисно.

Завдання 4. У спеціальному зошиті розпочати роботу над складанням словника основних понять та термінів з політології, наприклад: Автономно-федеративний устрій...; Національне самовизначення...; Національне відродження...; Слов'янська федерація...; Інтернаціоналізм...

Тема 4. Політика і влада як суспільні явища

В – 10. Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. Які існують види та типи влади. Охарактеризуйте три типи влади М. Вебера? Аргументуйте його.

Завдання 2. Назвіть і коротко охарактеризуйте основні риси політичної, державної влади в умовах тоталітаризму?

Завдання 3. Складіть схему структури політичної влади (державна на Ваш вибір).

Завдання 4. У спеціальному зошиті розпочати роботу над складанням словника основних понять та термінів з політології, наприклад: Легітимність влади...; Традиційна влада...; Харизматична влада...; Легальна влада...; Делегітимація.

Тема 5. Політична система суспільства. Держава як базовий інститут політичної системи

В – 11. Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. Які фактори, на вашу думку, справляють більший вплив на механізм функціонування політичної системи: внутрішні чи зовнішні? Аргументуйте відповідь, назвавши їх.

Завдання 2. Як відомо, до політичної системи входять держава і політичні партії. Як співвідносяться їх місце і роль у політичній системі? Кому належить провідна роль: державі чи політичним партіям? Проілюструйте відповідь на прикладі окремих політичних систем.

Завдання 3. Складіть схему політичної системи, окресліть її структуру та механізми функціонування.

Завдання 4. У спеціальному зошиті розпочати роботу над складанням словника основних понять та термінів з політології, наприклад: Політичний

інститут...; Політичні відносини...; Політична влада...; Політична організація...; Структура політичної системи..

В – 12. Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. Чи можливе, на вашу думку, існування людського суспільства без держави в близькому (далекому) майбутньому? Обґрунтуйте свою відповідь.

Завдання 2. Як співвідносяться між собою громадянське суспільство і правова держава? Чи існує між ними діалектична суперечність? Викладіть тезисно.

Завдання 3. На основі Конституції України складіть схему державного устрою нашої держави.

Завдання 4. У спеціальному зошиті розпочати роботу над складанням словника основних понять та термінів з політології, наприклад: Монархія...; Республіка...; Унітарна держава...; Федерація...; Конфедерація...

Тема 6. Політичний процес

В – 13. Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. Кому із найвидатніших класиків української літератури належить дане визначення: «Найвільнішою державою можна назвати таку, де люди мають всі людські й громадянські права, які встановлені на світі»? Чи є наша держава у світлі цього контексту найвільнішою? Аргументуйте відповідь.

Завдання 2. Виховання особистості: який смисл ви вкладаєте в це поняття? Які об'єктивні і суб'єктивні умови і фактори формують особистість? Аргументуйте відповідь.

Завдання 3. Складіть схему: класифікація типів людей щодо участі в політиці за М.Вебером,

Дж. Алмондом, А.Боднаром. Порівняйте, що є спільного і відмінного в їх визначеннях типів людей щодо участі в політиці?

Завдання 4. У спеціальному зошиті розпочати роботу над складанням словника основних понять та термінів з політології, наприклад: Політична соціалізація...; Політична свобода...; Політична поведінка...; Природні права людини; Відповідальність особи...

Тема 7. Демократія в політичному житті суспільства

В – 14. Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. Доповніть перелік наведених в принципів:

1. Виборність основних органів влади.
2. Поділ влади.
3. Призначення влади.

Які з цих принципів, на Вашу думку, діють сьогодні в Україні найбільш повно.

Завдання 2. Чи згодні ви з тим, що парламентарі – «слуги народу»? Аргументуйте свою відповідь.

Завдання 3. Охарактеризуйте основні проблеми демократії у праці А.Токвіля «Про демократію в Америці». Викладіть письмово.

Завдання 4. У спеціальному зошиті розпочати роботу над складанням словника основних понять та термінів з політології, наприклад: Демократія...; Автократія...; Плутократія...; Авторитаризм...; Волонтаризм...

Тема 8. Політичні партії і виборчі системи

В – 15. Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. Чи є закономірним явищем виникнення партій у суспільстві? Якщо так, то які фактори, об'єктивні чи суб'єктивні, є першопричиною їх виникнення?

Завдання 2. Які три етапи в історії політичної партії виділяє Макс Вебер? Назвіть ці етапи і коротко охарактеризуйте їх.

Завдання 3. Складіть схему: типологія партійних систем.

Завдання 4. У спеціальному зошиті розпочати роботу над складанням словника основних понять та термінів з політології, наприклад: Політична партія...; Суспільно–політичні рухи...; Громадсько–політичні об'єднання...; Громадська організація...; Партійна система...

Тема 9. Політична свідомість і політична культура

В – 16. Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. У Конституції України записано, що жодна ідеологія не може бути державною. Як розуміти це положення в умовах плюралізму ідей? Аргументуйте свою точку зору.

Завдання 2. Розробіть структуру якісних відмінностей між демократичною політичною культурою і тоталітарною політичною культурою.

Завдання 3. Політична поведінка особи. Що розуміється під політичною поведінкою особи? Відомі політологи М.Вебер і Дж.Алмонд виділили три типи людей, в житті яких політика займає неоднакове місце. Назвіть ці типи і розкрийте їх зміст. Що є спільного і відмінного у цих вчених щодо визначення типів людей у відношенні до політики?

Завдання 4. У спеціальному зошиті розпочати роботу над складанням словника основних понять та термінів з політології, наприклад: Політична свідомість...; Політичні цінності...; Плюралістична громадська думка...; Політичні традиції...; Громадська культура...

Тема 10. Політичні еліти і політичне лідерство

В – 17. Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. Які, на вашу думку, із перелічених рис, є найважливішими для формування політичного лідера: працездатність, аналітичність, розум, моральність, авторитет, компетентність, чесність, добropорядність? Доповніть перелік і аргументуйте його.

Завдання 2. Назвіть і коротко охарактеризуйте основні риси політичної, державної влади в умовах тоталітаризму?

Завдання 3. Складіть схему структури політичної влади.

Завдання 4. У спеціальному зошиті розпочати роботу над складанням словника основних понять та термінів з політології, наприклад: Політична опозиція...; Політичний лідер...; Концепції влади...; Типи влади...; Харизматичний лідер...

Тема 11. Сучасні політичні течії та доктрини

В – 18. Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. Як ви знаєте класифікації сучасних політичних концепцій і теорій?

Завдання 2. Проаналізуйте сучасні релігійні доктрини суспільного розвитку. Покажіть, які на вашу думку, існують переваги та недоліки кожної. Приведіть приклад використання на сучасному етапі екстремістських політико-ідеологічних доктрин.

Завдання 3. Складіть дві схеми: сучасні політичні течії, політичні доктрини сучасності.

Завдання 4. У спеціальному зошиті розпочати роботу над складанням словника основних понять та термінів з політології, наприклад: Лібералізм...; Консерватизм...; Фашизм...; Пацифізм...; Комунізм...

Тема 12. Міжнародні відносини та світовий політичний процес

В – 19. Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. Як співвідносяться поняття «мораль» і «міжнародна політика»? Наведіть приклади аморальності в міжнародній політиці однієї-двох держав світу (на Ваш вибір).

Завдання 2. Як відомо, політичні інтереси виявляються в таких формах: конфлікт, конструктивність, консенсус. Дайте характеристику кожного з цих понять. Які з цих форм найбільш проявляються чи застосовуються у відносинах між законодавчою і виконавчою владами в нашій країні?

Завдання 3. Складіть схему: нове політичне мислення.

Завдання 4. У спеціальному зошиті розпочати роботу над складанням словника основних понять та термінів з політології, наприклад: Міжнародна політика...; Міжнародні відносини...; Дипломатія...; Пацифізм...; Міжнародне співробітництво...

В – 20. Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. Чи є синонімами поняття «міжнародна політика» і «міжнародні відносини»? Дайте визначення та обґрунтуйте відповідь.

Завдання 2. Назвіть головні принципи сучасної міжнародної політики та охарактеризуйте їх.

Завдання 3. Людство у третьому тисячолітті опинилося в критичній ситуації, вступило в тривожну смуту своєї історії, загострилися глобальні проблеми сучасності. В чому суть цієї критичної ситуації і які це глобальні проблеми? Які з глобальних проблем найбільш гостро постають в сучасних умовах світового розвитку? Аргументуйте свою відповідь.

Завдання 4. У спеціальному зошиті розпочати роботу над складанням словника основних понять та термінів з політології, наприклад: Соціально–екологічні проблеми...; Проблеми соціально–політичного характеру...; Суб'єкт міжнародної політики...; Політика з позиції сили...; Зовнішня політика...

В – 21. Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. Відомо, що більшість держав світу – багатонаціональні за складом свого населення. Є й кілька багатонаціональних держав. Чи тотожні поняття «багатонаціональна держава» і «багатонаціональна за складом свого населення». Викладіть тезисно.

Завдання 2. На яких підвалинах базується культура міжнаціонального спілкування? Назвіть їх, а також антиподи культури міжнаціонального спілкування.

Завдання 3. Чи притаманні Україні свої національні інтереси у зовнішній політиці? Якщо вважаєте, що національні інтереси є, то сформулюйте, в чому вони полягають. Якщо ви заперечуєте наявність національних інтересів у зовнішній політиці України, тоді обґрунтуйте свою думку.

Завдання 4. У спеціальному зошиті розпочати роботу над складанням словника основних понять та термінів з політології, наприклад: Національна свідомість...; Націоналізм...; Український націоналізм...; Національний суверенітет...; Великодержавний шовінізм...

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

- ✓ підготовка схеми із прилюдним захистом (10 балів);
- ✓ аналіз наукової статті з послідовним викладом матеріалу (6 балів);
- ✓ конспект із теми за планом, який студент розробив самостійно (5 бали);
- ✓ повідомлення з теми (4 бали);
- ✓ написання реферату (5 балів);
- ✓ анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис (2 бали);
- ✓ опрацювання понятійного апарату (3 балів).

Критерії оцінювання ІНДЗ

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним
-------	----------------------------	---------------------------------------

		критерієм
1.	Складання схем	8 бали
2.	Використання першоджерел, аналіз їх суті та змісту	6 бали
3.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи	2 балів
5.	Висновки, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	4 бали
Разом		20 балів

4.3.3. Теми самостійної роботи студентів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Політологія як система знань про політику. Теоретико–методологічні засади політології ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ: 1. Сформулюйте причини та умови формування наукових знань про політику. 2. Які етапи становлення політології? 3. Що виступає об'єктом і предметом політології? 4. Які види категорій і понять використовує політична наука? 5. Які методи дослідження можна віднести до специфічних методів політології? 7. Які галузі знань входять до системи політичних наук? 8. Що є предметом дослідження політичної філософії, політичної соціології та політичної психології? 9. Які з функцій політології є актуальними для сучасного українського суспільства і чому? 10. Яка структура політології у ЗВО України?	6/9
2	Тема 2. Історія світової політичної думки ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ: 1. Розкрийте зміст поняття «світова політична думка»? 2. Охарактеризуйте основні течії політичної думки в Стародавньому Китаї. 3. Сформулюйте основні політичні ідеї Платона та Арістотеля. 4. Який вклад мислителів Стародавнього Риму у скарбницю світової політичної думки? 5. Розкрийте зміст суспільно–політичних поглядів Фоми Аквінського. 6. Яким є вклад Ніколо Макіавеллі у становлення політичної науки? 7. Розкрийте зміст політичної доктрини Томаса Гоббса. 8. Охарактеризуйте політичні погляди фундатора лібералізму Джона Локка. 9. Проаналізуйте зміст політичної думки Франції напередодні революції 1789–1893 рр. 10. Які політичні проблеми досліджував Макс Вебер? Якими є його наукові здобутки? 11. Охарактеризуйте основні положення політологічного вчення І.Канта про правову державу. 12. Які основні положення суспільно–політичних утопій А. Сен–Сімона, Ш. Фур'є, Р.Оуена.	6/9

	13. Розкажіть про вплив соціологічного напрямку «позитивізму» на розвиток світової політичної думки. 14. Розкрийте основні положення елітарних концепцій у політології. 15. В чому суть теорії циркуляції еліт В.Парето? 16. Розкрийте зміст концепції нового політичного класу Г.Моска? 17. Сформулюйте «залізний закон олігархії» Р.Міхельса. В чому його суть? 18. Які проблеми досліджує сучасна американська політологічна школа? 19. Назвіть нові основні напрями досліджень американської політології та охарактеризуйте основних представників. 20. Розкажіть про вклад американського політолога Девіда Істона в розвиток сучасної політичної науки. 21. В чому суть біхевіористського напрямку в дослідженні політики? 22. Охарактеризуйте основні напрямки досліджень англійської політологічної школи. 23. В чому суть емпіричних досліджень німецької політологічної школи? 24. В чому суть діалектичної конфліктології Р.Дарендорфа? 25. Охарактеризуйте теоретичний доробок М.Дюверже «Політичні партії». 26. Розкрийте суть концептуальної парадигми феномену влада в науковій спадщині Є.Вятра.	
3	Тема 3. Політична думка в Україні ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ: 1. Назвіть етапи розвитку політичної думки в Україні. 2. Розкрийте зміст релігійно–політичних ідей митрополита Іларіона. 3. Які політичні проблеми досліджував Станіслав Оріховський? 4. Перелічіть політичні ідеї та принципи Конституції Пилипа Орлика. 5. Чому М. Міхновського вважають одним із основоположників українського самостійництва? 6. Які політичні ідеали і традиції українського народу знайшли втілення в УНР та ЗУНР? 7. Концепція політичної самостійності України у науковій спадщині І.Франка. 8. Розкрийте зміст основних концепцій української політичної науки міжвоєнної доби. 9. Назвіть твори видатних державних та церковних діячів Київської Русі та дайте їм характеристику. 10. Охарактеризуйте політичну думку Ю. Дрогобича та С. Оріховського? 11. В чому суть основних правових документів козацько–гетьманської доби? 12. Розкрийте суть питання про природне право людини у роботах М.Козачинського? 13. Які політичні проблеми досліджував Г.Сковорода і в чому їх суть. 14. Чому Ф.Прокопович відстоював принцип російського монархізму, а не козацько–гетьманської автономії? 15. Яку схему класифікації напрямів політичної думки в Україні можете запропонувати Ви? 16. Які принципи відстоював М. Грушевський для політичного життя України?	6/9

	17. Специфіка українського лібералізму та основні відмінності від класичного лібералізму в Європі. 18. Охарактеризуйте політичні погляди М. Драгоманова. 19. Розкрийте проблему співвідношення правової і соціалістичної держави у теоретичному спадку Б. Кістяківського. 20. Сформулюйте основні положення української консервативної думки. 21. У чому суть теорії еліти В. Липинського? 22. Назвіть основні положення державницької концепції С. Томашівського. 23. Концепція «позитивного мілітаризму» В. Кучабського та її основні положення. 24. Чим відрізнявся націоналізм М. Міхновського від націоналізму Д. Донцова?	
4	Тема 4. Політика і влада як суспільні явища ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ: 1. Дайте визначення таких понять: «політична влада», «політичне панування», «політичний авторитет», «політична могутність». 2. Проаналізуйте основні концепції походження та сутності політичної влади? 3. Намалюйте схему (модель) владного процесу. 4. Хто може виступати суб'єктом політичної влади? 5. Що таке джерела, ресурси та засоби політичної влади? 6. Сформулюйте поняття «легітимність влади». Які типи легітимності політичної влади відомі вам? 7. Яку закономірність структури та функціонування державної влади сформулював Ш. Монтеск'є? 8. Розкрийте зміст аксіом політичної влади за О. І. Льїним. 9. Назвіть критерії типології політичної влади.	6/9
5	Тема 5. Політична система суспільства. Держава як базовий інститут політичної системи ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ: 1. Дайте визначення поняття «політичний режим». 2. Яку роль відіграє політичний режим у функціонуванні політичної влади та життєдіяльності суспільства? 3. Які основні критерії типології політичних режимів? 4. Назвіть основні та проміжні типи політичних режимів. 5. Які основні ознаки демократичного режиму? 6. Які особливості авторитарних політичних режимів? 7. Назвіть основні ознаки тоталітарних режимів? 8. Дайте визначення поняття «політична система суспільства». 9. Яким є вклад у теорію політичних систем американських політологів? 10. Який із названих компонентів політичної системи суспільства є головним, системоутворюючим і чому: а) політичні інститути; б) політична свідомість; в) політична влада? 11. Які функції політичної системи суспільства? 12. Як співвідносяться поняття «політична система суспільства» і «політичний режим»? 13. На основі яких критеріїв можлива типологія політичних систем? 14. Назвіть типологічні ознаки української політичної системи.	6/9

6	Тема 6. Політичний процес ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ: 1. Дайте визначення: політичний процес? 2. Розкрийте механізми, що діють в суспільстві і регулюють помилки та вчинки людей в політичній сфері. 3. Розкрийте форми, способи, види, типи та основні принципи політичної діяльності. 4. Охарактеризуйте процес прийняття політичних рішень. 5. Дайте характеристику двох форм демократії: представницької; тобто парламентської і безпосередньої.	6/9
7	Тема 7. Демократія в політичному житті суспільства ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ: 1. Дайте визначення демократії. 2. Охарактеризуйте основні принципи демократії. 3. Охарактеризуйте види демократії. 4. Розкрийте відомі Вам західноєвропейські концепції демократії. 5. Визначте основні напрями демократизації України. 6. Виокремте проблеми, які заважають процесу демократизації в нашій державі. 7. Як, на Вашу думку, впливає рівень політичної свідомості громадян на демократичні перетворення в країні.	6/9
8	Тема 8. Політичні партії і виборчі системи 1. Які засади формування та діяльності об'єднань громадян, що визначені законодавством України? 2. Назвіть ознаки політичної партії за Дж. Лапаломбарою. 3. Які шляхи та способи формування політичних партій? 4. Назвіть політичні, організаційні та ідеологічні функції політичних партій. 5. На основі яких критеріїв можлива типологія партій? Які українські політичні партії слід віднести до лівих, центристських та правих? 6. Назвіть етапи становлення багатопартійності в Україні. 7. Що таке партійна система? Які чинники впливають на формування та функціонування партійних систем? 8. Якою є типологія партійних систем за Дж. Сарторі? Якого типу партійна система в Україні? 9. Що таке суспільно-політичний рух? У чому основні відмінності суспільних рухів від партій? 10. Які профспілкові, творчі, науково-технічні, культурологічні, екологічні, спортивні, дитячі, молодіжні та жіночі організації діють у сучасному українському суспільстві?	6/9
9	Тема 9. Політична культура і політична свідомість ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ: 1. Дайте визначення поняття «політична культура». 2. Якою є структура та функції політичної культури? 3. Яку роль у функціонуванні політичної культури виконують політичні цінності, ідеали, традиції, міфи, стереотипи, символи? 4. Які типи політичної культури ви знаєте? 5. У чому специфіка патріархальної, підданської та активістської політичної культури? 6. Розкрийте зміст поняття «громадянська культура». 7. Які фактори впливають на формування національної політичної культури?	6/9

	8. Назвіть основні риси політичної культури українського народу. 9. Які процеси відбуваються у політико–культурній сфері сучасної України? 10. Чим характерна молодіжна політична субкультура?	
10	Тема 10. Політичні еліти і політичне лідерство ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ: 1. Дайте визначення понять «еліта», «національна еліта», «політична еліта», «правляча еліта», «контреліта», «елітизм». 2. Яка структура, характерні риси та функції правлячої еліти? 3. Розкрийте зміст класичних та новітніх концепцій політичної еліти. 4. Чи можна поєднати у політичному житті засади елітизму та принципи демократії? 5. Назвіть відомі вам типи політичних еліт. Які відмінності між відкритою та закритою елітами? 6. Якою є історична доля українських політичних еліт? 7. З якими проблемами зустрілося українське суспільство при формуванні сучасної національної політичної еліти? 8. Якою є природа та соціальна сутність політичного лідерства? 9. Якими основними якостями повинен володіти загальнонаціональний лідер? 10. Дайте характеристику лідерів провідних політичних партій України. 11. Які політичні права людини та громадянина визначені Конституцією України? 12. Назвіть типи політичної позиції за ставленням особи до суспільного прогресу. 13. Які причини політичної пасивності та аполітичності громадян? 14. З допомогою якого поняття описується взаємодія суб'єкта з політичною реальністю? 15. Що таке конформізм? У чому сутність внутрішньої та зовнішньої конформності? 16. Дайте визначення поняття «політична соціалізація». 17. Назвіть основні суб'єкти політичної соціалізації. 18. Які вікові етапи політичної соціалізації особи? 19. Назвіть можливі види політичної поведінки етноспільнот.	6/9
11	Тема 11. Сучасні політичні течії та доктрини ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ: 1. Розкрийте зміст поняття «політико–ідеологічна доктрина». 2. У чому сутність інституціоналізації політичної ідеології? 3. Назвіть основні критерії типології політико–ідеологічних доктрин та суспільно–політичних рухів. 4. Сформулюйте основні принципи лібералізму. Хто дав їм теоретичне обґрунтування? 5. Які громадські організації та політичні партії ліберального характеру діють в Україні? 6. Сформулюйте основні ідеї та цінності консерватизму. 7. Розкрийте суть неоконсерватизму. В яких країнах неоконсерватори при владі? 8. Назвіть основні ознаки фашизму. Чому фашистські організації відносять до крайніх правих політичних сил? 9. Розкрийте зміст основних цінностей соціал–демократії. 10. Які критерії поділу політичних рухів на ліві, праві та центристські?	6/9

12	Тема 12. Міжнародні відносини та світовий політичний процес ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ: 1. Розкрийте зміст поняття «політичний процес». 2. Які форми та типи політичних процесів вам відомі? 3. У чому відмінність між поняттями «політична зміна» та «політичний розвиток»? 4. Проаналізуйте особливості інноваційних та адаптаційних реформ. 5. Які суспільні процеси відносять до політичних революцій? 6. Розкрийте зміст поняття «модернізація». 7. Які історичні типи та моделі модернізації вам відомі? 8. Проаналізуйте суб'єктивні чинники ефективності політичної модернізації. 9. Хто і яким чином гальмував процес модернізації українського суспільства у XX ст.? 10. Які проблеми політичної модернізації суверенної України?	8/9
	Разом	74/108

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Форми контролю	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль 1. Феномен українства, закономірності, досвід та уроки його етно–, націо–, державотворення, матеріального й духовного життя			
Тема 1. Політологія як система знань про політику. Теоретико–методологічні засади політології (6 год.)	Співбесіда, опрацювання понятійного апарату	1	III–IV
Тема 2. Історія світової політичної думки (6 год.)	Співбесіда	2	III–IV
Тема 3. Політична думка в Україні (6 год.)	Співбесіда	2	V–VI
<i>Всього: 18 год.</i>	<i>Всього: 5 балів</i>		
Змістовий модуль 2. Інституціоналізовані форми політики. Політична система та політичні процеси			
Тема 4. Політика і влада як суспільні явища (6 год.)	Співбесіда	1	VII–VIII
Тема 5. Політична система суспільства. Держава як базовий інститут політичної системи (6 год.)	Співбесіда	1	VII–VIII
Тема 6. Політичний процес (6 год.)	Співбесіда	1	VIII–IX
Тема 7 Демократія в політичному житті суспільства (6 год.)	Співбесіда	2	IX–X
Тема 8. Політичні партії і виборчі системи (6 год.)	Співбесіда	1	X–XI

Тема 9. Політична культура і політична свідомість (6 год.)	Співбесіда	1	X–XI
Тема 10. Політичні еліти і політичне лідерство (6 год.)	Співбесіда, опрацювання понятійного апарату	1	XI–XII
Тема 11. Сучасні політичні течії та доктрини (6 год.)	Співбесіда, опрацювання понятійного апарату	1	XI–XII
Тема 12. Міжнародні відносини та світовий політичний процес (8 год.)	Співбесіда, опрацювання понятійного апарату	1	XI–XII
<i>Всього: 56 год.</i>	<i>Всього: 10 балів</i>		
<i>Разом: 74 год.</i>	<i>Разом: 15 балів</i>		

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

5.1. Методи організації та здійснення навчально–пізнавальної діяльності

При вивченні навчальної дисципліни «Політологія» використовуються комплекс загальних методів навчання: словесні (лекція; опитування, бесіда на семінарських заняттях); наочні (ілюстрування (презентація PowerPoint) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій; дослідницькі (виконання ІНДЗ); методи самостійної роботи (опрацювання тем, першоджерел по темах, складання глосарія найуживаніших термінів до тем) тощо.

5.2. Інклюзивні методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни «Політологія» використовуються спеціальні інклюзивні методи навчання:

метод використання цифрового наративу (цифрові тексти, презентації, розповіді, розміщені на блогах, відеокліпи, анімаційні фільми, відеоблоги, фотоколажі, описи подій в соцмережах, ігрові квести та ін.;

методи забезпечення доступності інформації в різних форматах (збільшений шрифт, електронний формат);

методи структурування навчальної інформації за фреймовою моделлю (сегменти в визначеній послідовності виводяться на екран і супроводжуються поясненнями з розкриттям змісту кожного фрейму інформації);

методи самостійної роботи (індивідуальна робота та діяльність у групах і парах) (індивідуальна робота студентів базуються на освоєнні певної частини матеріалу за допомогою різних дидактичних і технічних засобів (наочного матеріалу, підручників, SMART–технологій (мережевих, мобільних, інформаційних технологій; робота в групах, парах використовується на етапах повторення або закріплення (запам'ятовування, застосування) матеріалу).

6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Навчальна дисципліна оцінюється за модульно–рейтинговою системою. Вона складається з 2 змістовних модулів.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100 бальною.

За результатами поточного, модульного та семестрового контролів виставляється підсумкова оцінка за 100–бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ECTS.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських (практичних, лабораторних) занять та виконання й захисту індивідуальних завдань і завдань самостійної роботи й має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Він реалізується у формі опитування на семінарських заняттях, обговорення дискусійних питань, виконання практичних/лабораторних завдань, перевірки результатів виконання різноманітних завдань індивідуальної та самостійної роботи (опрацювання питань зазначених тем самостійної роботи, рефератів, джерел по темі та понятійного апарату) тощо.

Поточний контроль. Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських (практичних, лабораторних) занять та виконання й захисту індивідуальних завдань і завдань самостійної роботи й має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Він реалізується у формі опитування на семінарських заняттях, обговорення дискусійних питань, виконання практичних/лабораторних завдань, перевірки результатів виконання різноманітних завдань індивідуальної та самостійної роботи (опрацювання питань зазначених тем самостійної роботи, рефератів, джерел по темі та понятійного апарату) тощо.

Загальна сума балів поточного контролю складається з балів, які отримує студент за певну навчальну діяльність – підготовку та виступи на семінарських заняттях, виконання практичних/лабораторних завдань (25 балів); виконання та захист індивідуальних завдань (10 балів) і завдань самостійної роботи (15 балів).

Модульний контроль. Модульний контроль є складником поточного контролю і здійснюється у формі виконання студентом тестів модульних робіт.

За відповідь на семінарському (практичному/лабораторному) занятті виставляється оцінка за чотирибальною системою: «незадовільно», «задовільно», «добре», «відмінно».

Розподіл балів між окремими темами здійснюється залежно від складності й актуальності теми, що вивчається. Викладач може визначати розподіл балів, які отримують студенти, об'єднавши теми змістового модуля.

Загалом, за всі якісно виконані завдання студент може набрати 25 балів.

У період екзаменаційної сесії викладач визначає суму і середню оцінку поточного контролю та проводить переведення оцінок в бали згідно зі шкалою конвертування (max = 25 балів).

«2» – 5	«3,1–3,2» – 11	«4,1» – 16	«4,6» – 21
«2,1–2,2» – 6	«3,3 – 3,4» – 12	«4,2» – 17	«4,7» – 22
«2,3–2,4» – 7	«3,5 – 3,6» – 13	«4,3» – 18	«4,8» – 23
«2,5 – 2,6» – 8	«3,7–3,8» – 14	«4,4» – 19	«4,9» – 24
«2,7–2,8» – 9	«3,9 – 4» – 15	«4,5» – 20	«5» – 25
«2,9–3» – 10			

Самостійна робота. Максимальна кількість балів ставиться за якість виконання самостійних завдань та вміння їх представити. Наприклад: після виконання самостійно певного завдання відбувається обговорення і виставляється оцінка за чотирибальною системою: «незадовільно», «задовільно», «добре», «відмінно». Відповідно, «відмінно» – виставляється 13–15 балів, за «добре» – 7–10 балів, «задовільно» – 3–6 балів, «незадовільно» – 0–2 балів.

Індивідуальна робота. Максимальна кількість балів за індивідуальну роботу ставиться за вчасне, якісне, добросовісне її виконання. Наприклад: після виконання індивідуального завдання відбувається обговорення і виставляється оцінка за чотирибальною системою: «незадовільно», «задовільно», «добре», «відмінно». Відповідно, «відмінно» – виставляється 8–10 балів, за «добре» – 6–7 балів, «задовільно» – 3–5 балів, «незадовільно» – 0–2 балів. Терміни подачі, виконання і захисту індивідуальних завдань визначаються графіком, який розробляється кафедрою на кожний семестр.

Індивідуальні завдання виконуються студентами самостійно із забезпеченням необхідних консультацій з окремих питань з боку викладача. Наявність позитивних оцінок, отриманих за індивідуальні завдання, є необхідною умовою допуску до семестрового контролю з цієї дисципліни.

Модульний контроль. Модульні контрольні роботи містять 2 варіанти по 20 тестових питань (15 – I рівня та 5 – II рівня складності). Оцінка за модульну контрольну роботу визначається в балах: питання I рівня – 1 бал, II рівня – 2 бали. За результатами виконання тестових завдань загальна кількість балів не може перевищувати 50 балів.

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль запроваджується з метою оцінки результатів навчання студентів і проводиться у формі семестрового екзамену/заліку з навчальної дисципліни в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою навчальною програмою, в період екзаменаційної сесії, що проводиться згідно з навчальним планом.

Семестровий залік виставляється за умови виконання студентом завдань, передбачених програмою навчальної дисципліни. Студенту, який з навчальної дисципліни має семестровий рейтинговий бал 60 і вище, підсумкова оцінка виставляється автоматично – оцінка за національною шкалою та за шкалою ECTS. Якщо семестровий рейтинговий бал студента становить 35–59 балів, він має можливість скласти залік. У випадку незадовільної підсумкової семестрової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, студент може добрати бали на заліку, виконавши певний вид робіт (наприклад, передзати теми, виконади індивідуальне завдання, написати підсумкові тести тощо).

Залік – форма підсумкового контролю засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни за семестр. У екзаменаційно–заліковій відомості робиться запис: «зараховано», «незараховано».

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	Ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності в розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	Ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	Ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність із основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою. Можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	Виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення закладу вищої освіти без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100– бальною системою		Оцінка за національно ю шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		залік		
90 – 100	відмінно	зараховано	A	відмінно
82 – 89	добре		B	добре (дуже добре)
75 – 81	добре		C	добре
64 – 74	задовільно		D	задовільно
60 – 63	задовільно		E	задовільно (достатньо)
35 – 59	незадовільно	не зараховано	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	незадовільно		F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота					Інд. робо та	Моду льні й конт роль	Підсумковий контроль	
							Заг. кількість балів	
Змістові модулі (max = 25 балів)				Самост. робота			40	100
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2						
T 1–2	T 3	T 4–6	T 7– 9	T 10–12	15	200		
5	5	5	5	5				

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Етапи формування політології, її структура. Політика як суспільне явище і наукове поняття.
2. Політична думка Стародавнього Сходу.
3. Політична думка Стародавньої Греції: Сократ, Платон, Аристотель.
4. Особливості політичних ідей діячів Реформації М. Лютера, Т. Мюнцера, Ж. Кальвіна.
5. Ранній утопічний соціалізм Т. Мора і Т. Кампанелли.
6. Н. Макіавеллі – засновник світської політичної науки.
7. Теорія «природного права» і суспільного договору Т. Гобса.
8. Ш. Монтеск'є і Ж. Ж. Руссо про форми держави, розподіл влад і народовладдя.
9. Політичні ідеї І. Канта і Г. В. Ф. Гегеля.
10. Формування політології як самостійної галузі знань: Дж. Мілль, Е. Дюркгейм, М. Вебер.
11. Політичні ідеї в Російській імперії в другій половині XIX століття (В. Соловйов, М. Бердяєв, І. Ільїн).

12. Основні школи і течії сучасної зарубіжної політичної науки. Американська політологія.
13. Політична наука у Франції. Польська політологічна школа.
14. Розвиток суспільно–політичної думки в Київській Русі: «Слово про Закон і благодать» Митрополита Іларіона, «Руська правда», «Повість минулих літ», «Повчання В. Мономаха, «Слово о полку Ігоревім».
15. Політична діяльність Д. Галицького.
16. Політичні ідеї періоду національно–визвольної війни українського народу.
17. Вчення просвітників про суспільство і державу.
18. Суспільно–політичні погляди Т. Шевченка, М. Драгоманова, І. Франка і Лесі Українки.
19. Особливості вітчизняних політичних концепцій періоду української революції 1917 – 1920 рр. М. Грушевський.
20. Соціал–демократичний напрям української політичної думки. В. Винниченко.
21. Український консерватизм (В. Липинський, В. Кучабський, С. Томашівський).
22. Націоналістичний напрям української політичної думки (М. Міхновський, Д. Донцов).
23. Націонал–комуністичний напрям української політичної думки (М. Хвильовий, М.Скрипник, О. Шумський).
24. ОУН, її програми, еволюція стратегії і тактики.
25. Політична думка в Україні посткомуністичної доби. Зміст і значення документів про суверенітет і незалежність України.
26. Політична влада, її сутність, наукові концепції. Суб'єкти, джерела і функції влади.
27. Типологія політичної влади. Особливості владних відносин в Україні.
28. Політична система суспільства: сутність, структура, функції.
29. Політичний режим як спосіб функціонування політичної системи. Типологія політичних режимів.
30. Особливості політичної системи і політичного режиму України.
31. Місце і роль держави в політичній системі суспільства. Походження і сутність держави.
32. Форми державного правління.
33. Форми державного устрою. Особливості України як унітарної держави.
34. Правова і соціальна держава. Теорія і практика.
35. Поняття, структура і функції громадянського суспільства.
36. Сутність, типологія і функції політичних партій. Партійні системи і коаліції.
37. Становлення багатопартійності в Україні: історія і сучасність. Чинне законодавство про політичні партії.
38. Громадські об'єднання у політичній системі суспільства.
39. Поняття, структура, рівні політичної свідомості. Типи політичної свідомості та її функції.

40. Поняття ідеології. Типи та функції ідеології.
41. Політична культура: сутність, структура, функції. Типи політичної культури.
42. Суспільно–політичні доктрини сучасності: поняття, класифікація, функції.
43. Лібералізм і неолібералізм.
44. Консерватизм і неоконсерватизм як доктрини захисту традицій і одвічних цінностей.
45. Соціал–демократична доктрина суспільного устрою.
46. Фашизм і неофашизм: ідейні джерела, соціальна база, цілі.
47. Політична еліта: типологія, склад, джерела і способи її формування.
48. Політичне лідерство: сутність, концепції, функції. Проблема політичних еліт і лідерства в Україні.
49. Поняття і сутність політичного конфлікту. Фази розвитку політичного конфлікту
50. Вибори. Виборча система в Україні.

7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчально–методичне забезпечення курсу розміщене на платформі Moodle: Політологія : <http://vo.ukraine.edu.ua/course/view.php?id=6820>

1. Бундак О.А. Політологія. Навчальний посібник (для студентів неспеціальних факультетів). Луцьк: П.П.Іванюк, 2014. 250 с.
2. Бундак О.А. Методичні рекомендації до самостійної роботи з дисципліни «Політологія» для здобувачів вищої освіти III курсу денної форми навчання спеціальності 029 «Інформаційна, архівна та бібліотечна справа». Луцьк, ЛІРоЛ Університету «Україна». 2023. 46 с.
3. Бундак О.А. Навчально-методичні матеріали до семінарських занять до курсу «Політологія». Луцьк: ЛІРоЛ, 2023. 72 с.
4. Бундак О.А. Політологія. Методичні вказівки для студентів заочної форми навчання. Луцьк: ЛІРоЛ, 2023.

7.1. Навчально–методичні аудіо– і відеоматеріали,

у т.ч. для студентів з інвалідністю

Для інклюзивного навчання:

- наявність навчально–методичної літератури в електронному, друкованому, форматах для осіб з інвалідністю;
- наявність матеріалів в електронному форматі до курсу розміщених на сайті Інтернет–підтримки навчального процесу <http://vo.ukraine.edu.ua/> за адресою: <http://vo.ukraine.edu.ua/course/view.php?id=6820>

7.2. Глосарій

(термінологічний словник)

Абсентизм (від лат. Absentia – відсутність) – ухил виборців від участі у виборах.

Авторитаризм (від лат. auctor – засновник, творець і auctoritas – думка, право) – політичний режим, зміст правління якого полягає у концентрації влади в руках одного або декількох лідерів, що не приділяють уваги досягненню суспільної згоди відносно легітимності їх влади.

Акламація (від лат. acclamatio) – прийняття рішення зборів шляхом викриків та інших зовнішніх виразів волі.

Актор – суб'єкт політики.

Анархізм – теорія і політична течія, орієнтована на досягнення бездержавної організації суспільства.

Антиутопія – твір песимістичного напрямку, що зображує негативні сторони втілення якоїсь-небудь утопії.

Аристократія (від грець, aristocrasy – кращий, знатніший).

– влада кращих. Платон і Аристотель під аристократією розуміли правління освічених, професійно підготовлених людей, що володіють мистецтвом політики (управління). У сучасній мові під аристократією розуміється представництво вищих верств населення, що унаслідувало своє майно, знатність за походженням.

Артикуляція інтересів (від лат. aggregate - приєднувати)

– погодження приватних вимог, їх об'єднання, встановлення між ними певної ієрархії.

Біхевіоралізм (від лат. behavior – поведінка) - поведінковий підхід у політології, що розглядає політичні явища через поведінку конкретних індивідів. Деякі західні політологи вважають за доцільне використовувати цей термін, в той час як у психології і філософії використовується термін «біхевіоризм».

Бюрократія – система управління, що здійснюється особливою верствою людей, які покликані забезпечити ефективне функціонування державних та інших соціальних інститутів, мають специфічні обов'язки і працюють у відповідності з ієрархією повноважень.

Вектори – спосіб формування органів державної влади і наділення повноваженнями посадової особи через волевиявлення громадян.

Вербальний (від лат. verbalis – усний) – словесний.

Верифікація – одне з основних понять позитивізму, вимога перевірки правдивості і неправдивості теоретичних положень практичним шляхом.

Вето (від лат. veto – забороняю) – 1) заборона, що накладається одним органом влади на рішення іншого, наприклад, право президента не підписувати закон, повертати його парламенту на повторний розгляд; 2) відмова однієї країни схвалити дії, запропоновані іншою країною або міжнародною організацією.

Виборча кампанія – дії безпосередніх учасників виборів: висування кандидатів, розробка перевибірних програм, агітація та інші роботи з виборцями.

Виборча процедура – заходи держави з організації і проведенню виборів.

Виборча система – це сукупність суспільних відносин предметом яких є формування органів державної влади і наділення повноваженнями посадової особи особливим способом – шляхом виборів. При широкому тлумаченні поняття виборчої системи включає у себе громадські процеси і правила, пов'язані з виборами. У вузькому розумінні виборча система – спосіб обліку голосів виборців і розподілення місць в органах державної влади між кандидатами (групами кандидатів).

Виборчий поріг – найменша кількість голосів виборців, необхідна для вибрання одного депутата при пропорційній системі голосування.

Візуальний (від лат. visalis – зоровий) – безпосередньо спостережуваний неозброєним оком.

Гетерогенність (від грець. heteros – інший) – різновид.

Глобалізація – поширення економічних, політичних і культурних процесів за межі держав і формування на цій основі, нової цілісності світового простору.

Голосування преференційоване (від лат. praefere – надавати перевагу) – різновид рейтингового голосування, коли виборець встановлює черговість кандидатів всередині партійного списку.

Голосування стратегічне – голосування, виборця не за кандидата, якому надається перевага (партію), а за найбільш прийняттого з тих, хто має шанси на успіх.

Гомогенність (від грець. homos – рівний, однаковий) – однорідність, єдність.

Графіті – плакати і написи на стінах.

Громадянське суспільство – сфера соціального життя, в якій люди взаємодіють самостійно і автономно у відношенні до держави.

Демократія – політичний режим, при якому народ має можливість реалізувати свою волю безпосередньо або через своїх представників, а влада несе відповідальність перед громадянами за свої дії у суспільній сфері.

Демократія представницька – опосередкована участь громадян у прийнятті рішень, вибір ними своїх представників в органи влади.

Демократія пряма – безпосередня участь громадян в обговоренні і прийнятті рішень.

Демократія участі – модель демократії, що передбачає безпосередню участь громадян у підготовці, здійсненні і прийнятті рішень у відповідності з принципом рівності.

Держава – організація політичної влади, яка поширюється на всю територію країни і її населення, володіє для цього спеціальним апаратом управління, видає обов'язкові для усіх накази і володіє самостійністю при вирішенні внутрішніх і зовнішніх проблем.

Детермінізм – теорія, яка розглядає всі явища—матеріального і духовного світу як взаємообумовлені: одне явище (причина) відтворює інше явище (наслідок).

Джерімандерінг (джерімандеризм) – специфічна нарізка виборчих округів, що переслідує політичні завдання. Ця технологія отримала назву від імені американця Елбріджа Джері. Вибраний у 1812 р. губернатором штату Массачусетс, він здійснив таку нарізку округів для виборів у законодавчі збори штату, яка дозволила демократам отримати перемогу. Один з округів мав витягнуту і зігнуту форму і обрисами нагадував саламандру. Округ отримав назву Gerry's Mander (джері—мандра). Слово широко використовується в американському політичному лексиконі.

Диктатура – нічим необмежена влада, що спирається на насильство.

Електорат (від лат. elector – виборець) - 1) сукупність виборців, що голосують на виборах; 2) виборчий округ.

Еліта (від фр. elite – кращий, відбірний) - вищий, відносно закритий прошарок суспільства, який контролює його і основні економічні, політичні і культурні ресурси.

Елітологія – наукова дисципліна, що вивчає еліти.

Етатизм (від фр. etat – держава) – ствердження верховної ролі держави у організації життя суспільства.

Етнос – спільнота людей, що історично склалася на певній території, які володіють особливими рисами культури, мови, особливостями психічного складу; і усвідомленням своєї єдності і відмінності від інших груп.

Етологія – наука про біологічні основи поведінки тварин.

Закон Дюверже – закономірність, виведена французьким політологом М.Дюверже у 1957 р., про вплив способу голосування (виборчої системи) на конфігурацію партійної системи. Дослідник врахував психологічну мотивацію виборців, їх бажання або небажання підтримувати кандидатів від дрібних партій.

Ідентифікація – ототожнення; кого—небудь, (чого—небудь) з ким—небудь (з чим—небудь).

Ідентичність – усвідомлення індивідами, що належать до однієї спільноти, своєї групової єдності і відмінності від інших.

Ідеологія – це система поглядів, теорій, доктрин, що виражають інтереси і владні прагнення окремих соціальних груп.

Імідж – сконструйований образ лідера, партії, руху, який може володіти будь—якими характеристиками, затребуваними послідовниками.

Імпічмент – процедура дострокового звільнення голови держави від посади і притягнення його до судової відповідальності.

Інавгурація – урочиста процедура вступу на посаду глави держави.

Інститут – соціальний, політичний (від лат. institutum – установа) – певна форма організації, що опирається на правила і упорядковані моделі поведінки і виконуюча певні функції у суспільстві.

Інституціоналізація – процес, а також результат процесу, в якому політичне (соціальне) явище стає упорядкованим, стандартизується за допомогою норм.

Конвенціональна участь – поведінка, яка використовує законні або ті, що відповідають загальноприйнятим нормам форми вираження інтересів і вплив на владу.

Консенсус – у політології згода між громадянами, їх готовність до взаємних компромісів і повага прав іншої сторони, це діяльність, направлена на досягнення громадянами згоди виключно мирними і ненасильницькими засобами.

Консенсус процедурний – готовність політичних суб'єктів дотримуватися правил боротьби, установлених конституцією і готовність використати демократичні процедури при вирішенні конфліктів.

Конституція – система традицій і законів, що установлює принципи організації і діяльності органів влади і управління, суду, свободи і обов'язків громадян. Більшість конституцій записані, інші записані частково, а інші є неписаними, наприклад, у Великобританії.

Конфедерація – союз юридичне і політичне незалежних державних утворень для здійснення конкретних сумісних завдань.

Конфесія – віросповідання.

Конфлікт – форма розвитку; протиріч, що виражається у безпосередньому протиборстві сторін.

Кооптація – поповнення новими членами складу якого-небудь виборного органу власним рішенням без проведення нових виборів.

Культура патріархальна – тип політичної культури, який характеризується відсутністю у населення інтересу до політики, сліпим підпорядкуванням владі, злиттям політичних орієнтацій з релігійними і соціальними.

Культура підданницька – тип політичної культури, який характеризується активною участю громадян у політиці незалежно від позитивного чи негативного відношення до політичної системи.

Культура політична – сукупність орієнтацій і моделей поведінки, що історично склалася у відношенні політичної системи, а також типових моделей функціонування інститутів, які складають цю систему.

Культура фрагментарна політична – тип політичної культури, який характеризується наявністю у населення різноманітних політичних орієнтацій, відсутністю процедур налагодження конфліктів і довір'я між окремими верствами суспільства.

Легальність (від лат. *legalis* – законний) – відповідність влади діючим законам.

...

Легітимація (від лат. *legitimus* – законний) – це спосіб або процес, методом якого влада отримує виправдання.

Легітимність (від лат. *legitimus* – законний) – стан влади, коли вона визнається більшістю народу законною і справедливою.

Лоббі – система контор і безпосередні агенти груп інтересів, які здійснюють тиск на державну і виконавчу владу з метою прийняття вигідних для цих груп рішень.

Лоббізм – тиск зі сторони певних груп інтересів на державну і виконавчу владу з метою прийняття вигідних для груп рішень.

Мажоритарний (від лат. *maior* – великий) – такий, що базується на більшості.

Мандат – доручення, повноваження (наприклад, депутатське), а також підтверджуючий їх документ.

Маніпулювання – 1) прихована дія, мета якої примусити кого–небудь до вчинків (бездіяння) всупереч його власним інтересам; 2) дії, мета яких не співпадає з офіційно проголошеною.

Маргіналізація – викликаний якими–небудь обставинами розрив індивіда із своєю соціальною групою без наступного входження в іншу.

Маргінальність – викликаний якимись обставинами розрив індивіда із своєю соціальною групою без наступного входження в іншу.

Меритократія (від лат. *meritus* – достойний і від грець. *kratos* – влада) – влада найбільш обдарованих, здатних, компетентних.

Методологія – 1) фундаментальні дослідницькі підходи в науці; 2) система загальних принципів, підходів і методів, які складають основу для даної науки; 3) наука про метод.

Мобілізація політична – активні дії населення, направлені на досягнення яких–небудь завдань, як наслідок впливу з сторони лідерів, політичних еліт або організацій.

Монархія (від грець, *monarchia* – єдиновладдя) – форма правління, при якій верховна державна влада здійснюється одноосібно і переходить, як правило, за спадковістю.

Неконвенціональна поведінка – незаконна, або така, що протирічить загальноприйнятим політичним нормам.

Опозиція – у політології – 1) меншість, чії погляди і завдання відрізняються від поглядів і завдань більшості учасників політичного процесу; 2) організована група активних політичних суб'єктів, яка критикує офіційний урядовий курс і пропонує альтернативні проекти.

Остракізм – «суд черепків». Форма голосування у народних зборах стародавніх Афін. Ім'я неугодного політика писалося на черепках (остроконах). Якщо він отримував більше ніж половину голосів, то присуджувався до вигнання з міста на десять років з ліквідацією громадських прав і майна.

Парадигма – модель, прийнята у якості зразка для вирішення дослідницьких завдань; сталий зразок бачення явищ у певному світі.

Партійна система – сукупність зв'язків і відношень між партіями, які претендують на володіння владою в країні.

Патерналізм – установка на батьківську опіку, турботу старшого над молодшим.

Патримональний (від лат. patrimonia), спадковий, родовий.

Пацифізм – антивоєнний рух, відомий з XIX ст., представники, якого засуджують будь-які форми війни.

Поліархія – множинність, розосередження влади. Поняття у політичний лексикон було введено Р.Далем. Поліархія, в його розумінні – це реально існуючі режими, які в значній мірі відповідають демократичному ідеалу.

Поліс – невелике місто–держава і проживаюче навколо нього населення у Античній Греції.

Політизація – посилення впливу політики на інші сфери життя; надання політичного звучання певним значущим питанням суспільного життя; підвищення ролі держави у житті суспільства.

Політична партія – це організована група громадян, що виражає інтереси тих чи інших соціальних верств і яка прагне до реалізації своїх завдань шляхом боротьби за державну владу і її використання.

Політична система – це цілісна сукупність державних і недержавних суспільних інститутів, правових і політичних норм, взаємовідносин політичних суб'єктів, методом яких здійснюється влада і управління у суспільстві.

Політична участь – різноманітні форми непрофесійної політичної діяльності, яка характеризує ступінь реального впливу громадян на інститути влади і процеси прийняття рішень.

Політичний лідер (від англ. leader – ведучий) – будь-який учасник політичного процесу, який активно впливає на нього, стимулюючий соціальну групу або суспільство у цілому на досягнення певних завдань.

Політичний міф – символічне, що опирається на вірування вираження основних цінностей суспільства.

Політичний плюралізм (від лат. pluralie – множинний) – множинність поглядів і точок зору, можливість соціальних груп створювати організації для вираження інтересів.

Політичний режим (від лат. regimen – управління) – спосіб функціонування політичної системи, характерні методи здійснення влади.

Політичний символ – умовний зразок важливіших політичних ідеалів, важливіший засіб їх пропаганди і ствердження.

Правляча політична еліта – певна група суспільства, яка концентрує у своїх руках державну владу, і відповідає за вироблення стратегії розвитку всієї системи.

Праймеріз – первинні вибори у штатах США, методом яких, визначаються кандидати від Демократичної і Республіканської партій у відношенні виборів всіх органів влади.

Пропаганда (від лат. propaganda – поширення) – діяльність з поширення і закріплення певних ідей і цінностей в індивідуальній і суспільній свідомості.

Псефологія – наука про вибори, що досліджує специфіку різних виборчих систем, законодавств про вибори, електоральна поведінка, проведення виборчих кампаній кандидатами.

Психоаналіз – в політології науковий підхід, який досліджує політичну поведінку людини як ірраціональне, що визначається біологічними і несвідомими факторами.

Рекрутування політичне – процес відбору і просування людей до активного політичного життя, в тому числі на керівні посади у політичних інститутах.

Республіка (від лат. *respublica* – суспільна справа) – форма правління, при якій верховна державна влада здійснюється виборними органами, що вибираються населенням на певний термін.

Сакральний (від лат. *sacri* – священний) – такий, що відноситься до віри, ритуальний, обрядовий.

Сегрегація (від лат. *segregatio* – відділення) – вид расової або етнічної дискримінації, що проявляється у просторовому відділенні одних груп від інших, наприклад, політика відділення «кольорового» населення від «білого»: заборона жити в одних районах, навчатися в одних школах разом з «білими».

Секуляризація (від лат. *saecularis* – світський) – у Середньовіччі цим терміном позначалося обернення церковних і монастирських земель у державну власність, у теперішній час – процес звільнення різних сфер суспільства і культури від впливу релігійних інститутів і символів.

Секулярність (від лат. *saecularis* – світський) – у політології характеристика суспільної і індивідуальної свідомості, вільної від догматичного впливу релігії, яка відрізняється раціональністю, схильністю до експериментів і компромісів.

Соціал–дарвинізм – напрямок суспільствознавства, що зводить закономірності розвитку суспільства до закономірностей біологічної еволюції, зокрема, розглядаючи й природний відбір як визначальний фактор суспільного життя.

Соціалізація політична (від лат. *socialis* – суспільний) – процес засвоєння людиною політичних норм і традицій, що сприяють формуванню у неї якостей, необхідних для адаптації до даної політичної системи і виконання певних політичних функцій і ролей.

Соціальна держава – держава, яка прагне до забезпечення кожному громадянину достойних умов існування, прав на соціальний захист, на участь в управлінні виробництвом.

Статус – загальне становище особистості або соціальної групи у суспільстві, пов'язане з певною сукупністю прав і обов'язків.

Сублімація – в теорії З.Фрейда – процес переводу несвідомих інстинктів у соціально–прийнятну активність.

Суспільно–політичний рух – добровільні самостійні організації громадян, створювані для досягнення конкретних завдань шляхом здійснення впливу на уряд.

Телеологічний підхід — цільове пояснення поведінки людини і усіх соціальних явищ.

Теократія – влада духовенства або управління суспільством світськими лідерами, залежними від релігійних лідерів.

Тиранія – нічим не обмежена влада, що відрізняється особливою жорстокістю і свавіллям.

Толерантність – терпимість до іншої думки, способу життя, визнання за іншими права бути іншими.

Тоталітаризм (від лат. *totalis* – весь, цілий, повний) – політичний режим, що характеризується повним контролем держави на чолі з правлячою партією над усіма суспільними сферами і приватним життям індивіда.

Унітарна держава (від лат. *unitas* – єдність).– форма територіального устрою держави, що є єдиною, політично однорідною організацією.

Федерація (від лат. *federatio* – союз, об'єднання) – форма територіального устрою, що є складною союзною державою і складається з державних утворень (штатів, кантонів, республік, земель тощо), які володіють політичною самостійністю у межах розподілу повноважень між загальнофедеральним центром і її суб'єктами.

Форма державного устрою–поняття, що характеризує територіальний поділ держави і співвідношення повноважень, центральних і регіональних (місцевих) органів влади.

Форма правління держави – структура вищих органів державної влади, порядок їх утворення і розподілення компетенції між ними.

Фрустрація – психологічна напруга, викликана невдачею в задоволенні якихось потреб.

Харизма (від грець. *charisme* – божа благодать, дар) – виключні властивості, якими наділяється лідер в очах своїх прибічників.

Ценз (від лат. *census, censeo* – роблю опис) – умова, що обмежує участь особи у здійсненні тих або інших прав.

7.3. Рекомендована література

Основна:

1. Курс політології в схемах і таблицях: навчальний посібник. Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2020. 58 с.
2. Шляхтун П. Політологія: історія та теорія. Вид-во: Центр учбової літератури, 2021. 472 с.
3. Тетарчук І.В. Політологія. Навчальний посібник. Вид-во: Центр учбової літератури, 2020. 160 с.
4. Варнавська І.В., Черемісін О.В. Політологія. Вид-во: Гельветика, 2021. 210 с.
5. Кириченко В.М. Політичні системи світу, Кредитно-модульний курс. Вид-во: ЦУЛ, 2023. 218 с.
6. Требін М.П., Герасіна Л.М., Поліщук І.О., Сахань О.М. Політологія. Вид-во: Право, 2018. 462 с.

7. Шанько В.І. Політологія: Навчальний посібник / В.І. Шанько, Н.В. Чорна, Т.Г. Авксентьєва, Л.А. Тихонова. Видання 2-е, перероблене та доповнене. К.: Видавництво «Фірма «ІНКОС», Центр учбової літератури, 2017. 288с.

8. Юрій М.Ф. Політологія: навч. посіб. К.: Знання, 2015. 356 с.

9. Політологія: Підручник / за ред. М.М. Вегеша. 3-тє вид., перероблене і доповнене. К.: Знання, 2008. 384 с. + ком пакт-диск. – (Вища освіта ХХІ століття).

Допоміжна

а) монографії, підручники, посібники

10. Бандурка С. М. Влада в Україні на зламі другого і третього тисячоліть. Монографія / С.М. Бандурка, В.А. Гречко. Харків, 2000.398 с.

11. Білоус А. Політичні об'єднання України. К.: Генеза, 1993. 198 с.

12. Білоус А. Політико-правові системи: Світ, Україна. К. Генеза, 1997. 238 с..

13. Гелей С., Рутар С. Політологія: навч. посіб. Вид. третє, переробл. і доповн. К.: Т-во «Знання», КОО, 2004. 645с.

14. Горлач М. І., Кремень В.Г. Політологія: наука про політику : підруч. для студ. вищ. навч. закл. К. : Центр уч. літ., 2009. 840 с.

15. Кирилюк Ф. Історія зарубіжних політичних вчень нової доби : навч. посібник. К. : Центр уч. літ., 2008. 414 с.

16. Кухта Б.Л. З історії української політичної думки: [Текст лекцій: Навч. посібник]. К.: Генеза, 1994. 223 с.

17. Політологія: навч. посіб. / [за ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка] К. : Генеза, 2001. 443 с.

18. Політологія : терміни, поняття, персоналії, схеми, таблиці : навч. словник-довідник для студ. / ; наук. ред. В. М. Піча. К. : Каравела ; Львів : Новий Світ-2000, 2001. 320 с. 0

19. Політологія : кінець ХІХ–перша половина ХХ ст. : хрестоматія / за ред. О. І. Семківа. Львів : Світ, 1996. 800 с.

20. Політологія посткомунізму : політичний аналіз посткомуністичних суспільств. К. : Політична думка, 1995. 234 с.

21. Потульницький В. А. Історія української політології : (Концепції державності в українській зарубіжній історико-політичній науці) / В. А. Потульницький. К. : Либідь, 1992. 232 с.

22. Політичні партії України / [за ред. В. М. Якушика]. К. Генеза, 1996. 446 с.

23. Сіренко В.Ф. Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення / В.Ф. Сіренко, В.І. Тимошенко, Т.І. Ковальчук. К. : Знання, 1997. 288 с.

24. Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9 т. Т.1,2 (Х–ХV ст.) / [наук. ред. Т. Гунчак]. К.: Дніпро, 2001. 338 с.

б) наукові статті, періодика

25.Бундак О. Історичний екскурс та ретроспектива становлення концепту «свобода слова». Молодь за права людини: юридичний захист прав людини: збірник тез доповідей I Міжвузівської науково-практичної онлайн конференції (м. Луцьк, 09 грудня 2021 р.) / упоряд.: С.С. Пікалюк, Ю.О.Туз, О.А. Бундак. Луцьк: Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна», 2021. Вип. 1. С. 30-33.

26.Бундак О., Лінард Д. Права жінки в Німеччині: історична ретроспектива. Молодь за права людини: юридичний захист прав людини: збірник тез доповідей I Міжвузівської науково-практичної онлайн конференції (м. Луцьк, 09 грудня 2021 р.) / упоряд.: С.С. Пікалюк, Ю.О.Туз, О.А. Бундак. Луцьк: Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна», 2021. Вип. 1. С. 88-90.

27.Бундак О., Сівчук М. Політична культура українців: деякі зауваги. Молодь за права людини: юридичний захист прав людини: збірник тез доповідей I Міжвузівської науково-практичної онлайн конференції (м. Луцьк, 09 грудня 2021 р.) / упоряд.: С.С. Пікалюк, Ю.О.Туз, О.А. Бундак. Луцьк: Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна», 2021. Вип. 1. С. 104-108.

28.Бундак О. Інтеграція селянства прикордонних територій у громадські організації (спілки, об'єднання) Український селянин : Праці Науково–дослідного інституту селянства : Зб. наук. пр. / Інститут історії України НАН України ; Науково–дослідний інститут селянства; Відп. ред. С. В. Кульчицький. Черкаси, 2018. С. 14–18.

29.Бундак О. Історіографія взаємовідносин Всеросійського Селянського Союзу і політичних партій: постаті і особистості. Українське державотворення: проблеми і сучасність: зб. наукових праць. Випуск Х. / Ред. кол.: Г.В.Бондаренко, О.Й. Демянюк [та ін.]. Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2015. С. 134–139.

30.Бундак О. Маніпулятивні інтернет–технології суспільною свідомістю / О.Бундак // VI науково–практична конференція «Методологічні та методичні проблеми викладання соціально–економічних дисциплін у сучасному освітньому процесі». (Луцький педагогічний коледж, 24 листопада 2016 року). – С. 18–32.

31.Бундак О.А. Маніпулювання та політика: історичний аспект взаємодії Проблеми й перспективи розвитку інформаційної, бібліотечної та архівної справи: 4 Міжвузівський наук.–практ. семінару (Луцьк, 21 грудня. 2016 р.) Вип. 4 / упоряд. Т.Й. Жалко, Н.Г. Конон, Н. І. Ляшук. – Луцьк: ЛІРоЛ Ун–ту «Україна»; КП ІАЦ «Волинсьенергософт», 2016. – С . 5 – 16.

32.Бундак О. Історична ретроспектива становлення захисту прав людини в Україні. Матеріали круглого столу «Сучасний стан розвитку юридичної галузі України» (м.Луцьк, Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна», 7 грудня 2016 року). Вип. 2. Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2016. С.5–11.

33.Бундак О.А. Економічна політика гетьманського уряду та її реалізація. Науковий вісник Волинський національний університет імені Лесі Українки: Історичні науки. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2010. № 22. С. 71 – 76.

34.Бундак О.А. Історико– політологічні студії В'ячеслава Липинського. Актуальні проблеми розвитку суспільства: історична спадщина, реалії та виклики ХХІ століття / Одинадцяті читання пам'яті В. Липинського // Матеріали доповідей учасників VI Міжнародної науково–практичної конференції (17 квітня 2008 р.) / ред. кол.: О.П.Самойленко та ін. Луцьк: Видавництво «Волинська обласна друкарня», 2008. С. 24 – 27.

35.Бундак О. Вплив загальнодержавних процесів у Російській імперії на політизацію українського селянства наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. Науковий вісник Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки: Історичні науки. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2013. № 12 (261). С.15 – 20.

36.Алекс ФрітЛуї СтовеллРозі Гор. Політика для початківців. Вид-во: Книголав, 2019.

37. Гомонай Н. О. Вплив процесів глобалізації на формування геополітичної стратегії України / Н. О. Гомонай // Науковий вісник ВНУ імені Лесі Українки. Історичні науки – 2018. – № 10 – С. 30 – 38.

38. Кармазіна М. Політична наука: предмет, структура, методологія / М. Кармазіна // Політичний менеджмент. – 2018. – №1. – С. 19 – 33.

39. Козенко Р.В. Політична модернізація як чинник легітимації політичної влади / Р.В.Козенко // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2017. – № 1. – С. 90–93.

40. Коваленко Л. А. Спостереження за проведенням виборів як обов'язкова вимога демократичного виборчого процесу / Л. А. Коваленко // Науковий вісник ВНУ імені Лесі Українки. Міжнародні відносини – 2017. – № 26. – С. 64–74.

41.Миклащук І. Державотворча ідеологія як чинник демократичного розвитку України / І.Миклащук // Політичний менеджмент. – 2016. – № 5. – С. 63–72.

42.Сучасна українська політика: політики і політологи про неї. Вип. 17. – К. : Укр. центр політ. менеджменту, 2019. – 364 с.

43.Сіленко А. Політологія та соціологія в освітньому процесі України: Болонський процес чи відступ від демократії? / А. Сіленко, Л. Кормич // Віче. – 2018. – №13. С. 31 – 32.

44.Токер Л. Нові тенденції в суспільних процесах на початку ХХІ століття та їх осмислення в українознавчих дослідженнях / Л.Токер // Віче. – 2019. – № 5. – С. 34–36.

45.Турченко Ю. МІ як впливовий чинник реалізації політичного процесу / Ю.Турченко // Політичний менеджмент. – 2017. – № 4. – С. 115–119.

46.Татаренко Т. Міжкультурна взаємодія як чинник структуроутворення організації соціального простору / Т.Татаренко // Політичний менеджмент. – 2018. – № 5. – С. 46–55.

47.Ткачук М. Корпоративізм як принцип розподілу політичної влади / М.Ткачук // Політичний менеджмент. –2018. – № 5. – С. 82–91.

48.Цокур Е. Етапи становлення громадянського суспільства в Україні в контексті забезпечення легітимності політичної влади / Е.Цокур // Політичний менеджмент. – 2018 . –№ 3. – С. 129–136.

49.Шевчук Д. М. Соціально–політична критика як спосіб осмислення політичного світу / Д. М. Шевчук // Науковий вісник ВНУ імені Лесі Українки. Філософські науки – 2017. – № 24 – С. 112 – 120.

50.Юзепчук О. Думки Липинського 100–літньої давнини відображають сьогодення України / О. Юзепчук // Відомості. – 2018. – №32. – С. 13.

7.4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1.<http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.

2.<http://www.lsl.lviv.ua/> – Львівська національна наукова бібліотека України імені В.Стефаника.

3.<http://www.history.org.ua> – Інститут історії Національної Академії наук України.

4.<http://www.mon.gov.ua> – Міністерство освіти і науки

5. <http://politics.ellib.org.ua/> – Політологія : Онлайн бібліотека

6. <http://pidruchniki.ws/> – Українські підручники онлайн

7. <http://www.info-library.com.ua/books.html> – Електронна бібліотека підручників та Українських Рефератів

8. <http://st.zu.edu.ua/polit/slovnyk.htm> – Політологія. Словник

9. www.history.rin.ru – Історична інформація, мапи, цікаві факти.

10. <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> (законодавство України)

8. МАТЕРІАЛЬНО–ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Форми занять	Наявне матеріально–технічне забезпечення	Необхідне матеріально–технічне забезпечення
Лекція	ноутбук, карта	проектор
Семінарське заняття	наочні (карта) та роздаткові матеріали, ноутбук МКР	спеціалізований кабінет № 104 «Державотворення в Україні», проектор приміщення комп’ютерного класу № 315